

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA TWARDOGÓRA

Wrocław – Twardogóra 2010

SPIS TREŚCI

1. LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA TWARDOGÓRA.....	4
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ W MIEŚCIE TWARDOGÓRA. 6	
2.1. Położenie geograficzne.....	6
2.2. Historia miasta.....	9
2.3. Ludność i demografia.....	11
2.3.1. Ludność.....	11
2.3.2. Potencjał demograficzny.....	13
2.3.3. Osoby niepełnosprawne w mieście Twardogóra.....	16
2.3.4. Imigranci, mniejszości narodowe, etniczne oraz uchodźcy.....	17
2.4. Infrastruktura techniczna.....	17
2.4.1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.....	17
2.4.2. Sieć energetyczna, gazowa, energia cieplna, telekomunikacja i Internet.....	19
2.4.3. Gospodarka odpadami	20
2.4.4. Infrastruktura drogowa i kolejowa. Komunikacja.....	21
2.4.5. Zabudowa Twardogóry.....	22
2.5. Tereny przemysłowe i powojenne.....	23
2.6. Obiekty dziedzictwa kulturowego.....	23
2.7. Walory turystyczne i rekreacyjne.....	26
2.8. Struktura gospodarki lokalnej i rynek pracy.....	28
2.9. Bezpieczeństwo publiczne.....	31
2.10. Oświata i wychowanie.....	32
2.11. Ochrona zdrowia.....	34
2.12. Kultura.....	35
2.13. Sport.....	37
2.14. Organizacje pozarządowe.....	38
3. WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO.....	40
3.1. Metoda identyfikacji obszaru rewitalizowanego.....	40
3.2. Diagnoza miasta pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji obszaru wsparcia.....	41
3.2.1. Kryterium 1: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia.....	43
3.2.2. Kryterium 2: Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia.....	45
3.2.3. Kryterium 3: Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej.....	47
3.2.4. Kryterium 4: Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.....	49
3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego.....	50
3.4. Diagnoza obszaru rewitalizowanego pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji.....	53
3.4.1. Kryterium 1: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia.....	54
3.4.2. Kryterium 2: Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia.....	55
3.4.3. Kryterium 3: Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej.....	56
3.4.4. Kryterium 4: Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.....	57
3.4.5. Efektywność energetyczna budynków na obszarze wsparcia.....	59
3.4.6. Zestawienie kryteriów wyznaczenia obszaru rewitalizacji.....	59
4. CELE REWITALIZACJI.....	61
4.1. Uspołecznienie procesu przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji i określania celów rewitalizacji.....	61
4.2. Zidentyfikowane cele rewitalizacji.....	62
4.3. Wskaźniki określające cele rewitalizacji.....	64
5. ZARZĄDZANIE LOKALNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI.....	65

<u>ZAŁĄCZNIKI.....</u>	<u>68</u>
<u>Załącznik nr 1. Projekt z dziedziny mieszkalnictwa przewidziany do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013.....</u>	<u>68</u>
<u>Załącznik nr 2. Inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 1 rewitalizacji: Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia w trosce o jakość życia mieszkańców.....</u>	<u>69</u>
<u>Załącznik nr 3. Inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 2 rewitalizacji: Rewitalizacja przestrzeni publicznych dla poprawy estetyki miasta i standardu życia mieszkańców.....</u>	<u>71</u>

1. LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA TWARDOGÓRA

Lokalny Program Rewitalizacji to zintegrowany, traktujący kompleksowo problemy gospodarcze, społeczne i środowiskowe, program zmierzający do trwałej odnowy zdegradowanych obszarów miast. Głównym celem takiego programu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Są to najczęściej takie obszary, gdzie postępuje destrukcja tkanki urbanistyczno-architektonicznej – niszczeniu ulega przede wszystkim nieremontowana od lat zabudowa (często zabytkowa), a także towarzysząca jej infrastruktura oraz ma miejsce degradacja społeczna przejawiająca się kumulacją negatywnych zjawisk ekonomiczno-społecznych, jak np. wysokie bezrobocie, niski poziom aktywności gospodarczej, wyższe niż w innych rejonach natężenie występowania zjawisk patologicznych, wysoki stopień przestępczości. Działania podjęte w ramach programu prowadzić mają do odnowy zdegradowanych obszarów miejskich oraz wzmocnienia struktur społeczno-ekonomicznych.

W miastach poniżej 10 tysięcy mieszkańców, do których należy również Twardogóra, głównym celem rewitalizacji – zgodnie z wytycznymi Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 – jest poprawa warunków mieszkaniowych osób zamieszkujących zdegradowane obszary miast, ze szczególnym uwzględnieniem osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem.

Odnowa zdegradowanych przestrzeni miejskich jest procesem złożonym i wieloaspektowym, wymagającym koordynacji na poziomie lokalnym. Podstawowym narzędziem tej koordynacji jest właśnie Lokalny Program Rewitalizacji przyjmowany przez władze poszczególnych miast. Lokalny Program Rewitalizacji to zespół działań rewitalizacyjnych podejmowanych w oparciu o wspólną, zintegrowaną i zrównoważoną strategię mającą na celu ograniczenie wysokiej koncentracji problemów gospodarczych, ekologicznych oraz społecznych na określonym obszarze miasta.

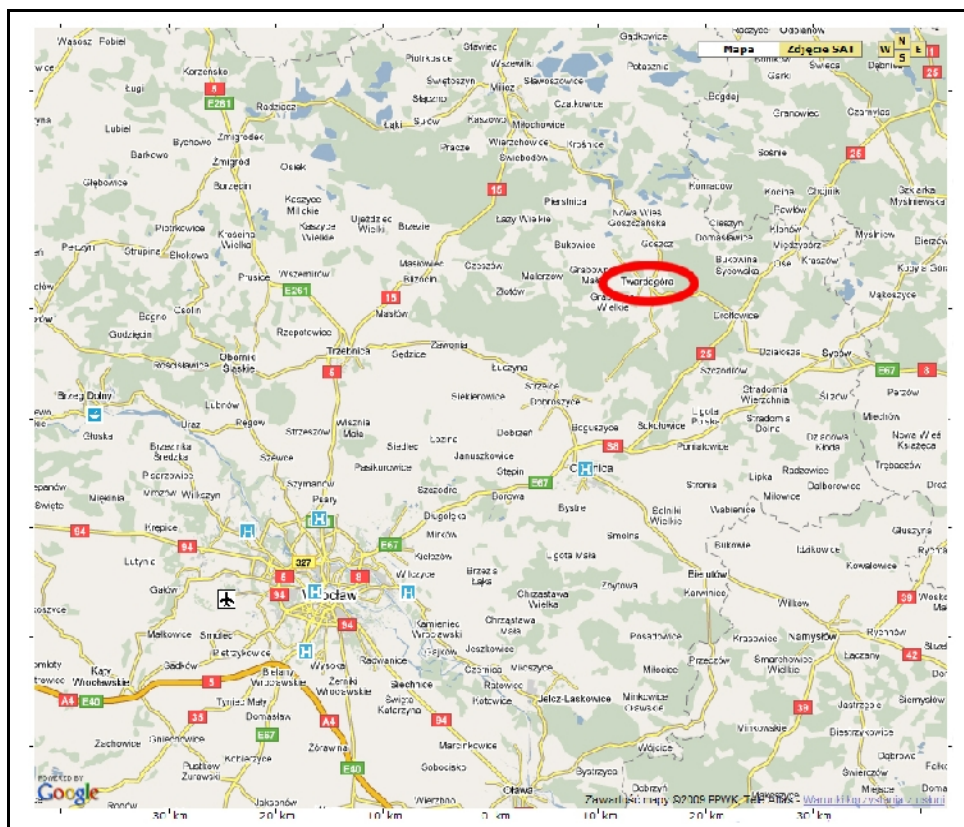
Władze miasta i gminy Twardogóra świadome tego, że również na terenie miasta Twardogóra można zidentyfikować obszar wysokiej koncentracji problemów gospodarczych, ekologicznych oraz społecznych podjęło aktywne działania na rzecz diagnozy sytuacji w mieście i przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji został przygotowany zgodnie z wytycznymi Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013. Daje to podstawę do ubiegania się o wsparcie dla projektów z dziedziny mieszkalnictwa zgodnie z Priorytetem 9: Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”), Działaniem 9.2: Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tysięcy mieszkańców Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013.

2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ W MIEŚCIE TWARDOGÓRA

2.1. Położenie geograficzne

Miasto Twardogóra położone jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w powiecie oleśnickim, w gminie Twardogóra. Leży w sąsiedztwie aglomeracji wrocławskiej, około 46 km od Wrocławia (ryc. 1.).

Ryc. 1. Położenie miasta Twardogóra.

Źródło: Mapa Polski, www.mapa.szukacz.pl.

Gmina Twardogóra położona jest w północnej części powiatu oleśnickiego (ryc. 2.). Administracyjnie gmina Twardogóra graniczy od strony północno-wschodniej z gminą Sośnie, położoną w powiecie ostrowskim, województwie wielkopolskim, na długości 6,5 km, oraz z czterema gminami powiatu oleśnickiego:

- od wschodu z gminą Międzybórz (długość granicy 10,0 km),
- od południowego-wschodu z gminą Syców (długość granicy 4,4 km),
- od południa z gminą Oleśnica (długość granicy 10,8 km),
- od południowego-zachodu z gminą Dobroszyce (długość granicy 21,2 km),

zaś w północno-zachodniej części, na odcinku o długości 25,2 km, z gminą Krośnice w powiecie milickim, województwie dolnośląskim.

Ryc. 2. Położenie miasta Twardogóra na tle powiatu oleśnickiego
Źródło: Gminy, www.gminy.pl.

Powierzchnia gminy wynosi 16 799 ha. Gminę Twardogóra tworzy miasto Twardogóra oraz 18 wsi sołeckich i 33 przysiółki i kolonie (tab. 1.).

Tabela 1. Sołectwa w gminie Twardogóra

Sołectwo	Nazwa wsi (kolonii, przysiółków) wchodzących w skład sołectwa
Bukowinka	Bukowinka
Chelstów	Chelstów
Chelstówek	Chelstówek
Dąbrowa	Dąbrowa
Domasławice	Domasławice, Cztery Chałupy
Drągów	Drągów, Zakrzów
Drogoszowice	Drogoszowice
Drozdzięcín	Drozdzięcín
Gola Wielka	Gola Wielka
Goszcz	Goszcz, Kuźnia Goszczańska
Grabowno Małe	Grabowno Małe, Brodowce
Grabowno Wielkie	Grabowno Wielkie, Kolonia
Łazisko	Łazisko, Poręby, Brzeziny, Jeziora, Pustkowie
Moszyce	Moszyce, Wesółka
Nowa Wieś Goszczańska	Nowa Wieś Goszczańska, Świniary
Olszówka	Olszówka, Trzy Chałupy, Gola Mała
Sądrożyce	Sądrożyce
Sosnówka	Sosnówka

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, www.bip.twardogora.pl.

Gmina Twardogóra położona jest w zasięgu następujących jednostek fizyczno-geograficznych:

1. Makroregion Obniżenie Milicko-Głogowskie:
 - Mezo-region Kotlina Milicka (mikroregion Równina Kuźnicka),
2. Makroregion Wał Trzebnicki:
 - Mezo-region Wzgórza Twardogórskie (mikroregion Grzbiet Twardogórski),
 - Mezo-region Wzgórza Trzebnickie (mikroregion Brama Malerzowska).

Część północna gminy znajduje się w zasięgu Kotliny Milickiej uformowanej w czasie zlodowacenia środkowopolskiego – stadał Warty. Kotlina stanowi wschodni odcinek pradoliny bałucko-głogowskiej, wzdłuż której odbywa się odpływ marginalnych wód z deglacji lądolodu. Południowa i środkowa część gminy położona jest w zasięgu

Wzgórz Twardogórskich, stanowiących część wygiętego ku południowi łuku Wału Trzebnickiego. Jest to wał moren spiętrzonych związany również ze stadią Warty zlodowacenia środkowopolskiego. Wzgórz Trzebnickie obejmują jedynie zachodnią część gminy (rejon wsi Bukowinka).

Powierzchnia terenu wznosi się na wysokości od 123 m n.p.m. w części północnej do 267,6 m n.p.m. w części południowo-wschodniej (rejon wsi Gola Wielka). Najwyżej wyniesiony jest teren w obrębie Grzbietu Twardogórskiego (od 180 m n.p.m. do prawie 268 m n.p.m.). Deniwelacje wynoszą tu od 40 m do 80 m. W obrębie Kotliny Milickiej powierzchnia terenu jest falista z kulminacjami o wysokościach względnych od 2,5 m do około 10 m. Spadki terenu wynoszą od 2% do 8%. Większe spadki w rejonie Grzbietu Twardogórskiego powodują, że występujące w tym rejonie gleby podatne są na słabą erozję.

Gmina jest w całości położona w dorzeczu Odry i jest elementem zlewni rzek: Baryczy i Widawy. Tutaj biorą swój początek ciek wodne wpływające do Baryczy i Widawy – Skorynia, Prądnia, Oleśnica. W północnej części gminy znajduje się wiele stawów, należących do największego regionu hodowli karpia w Polsce – Stawów Milickich. Ta część gminy oraz teren sołectwa Olszówka znajdują się w obrębie Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”.

Charakterystyczne dla gminy jest duże, obejmujące około 45% terenu, zalesienie. Przeważają lasy sosnowe, choć występują też licznie dęby, olchy, brzozy, buki i świerki. Wymienione warunki wpływają korzystnie na klimat Twardogóry.

Rolnicza wartość gruntów na terenie gminy jest niska: występują tutaj jedynie grunty niższych klas bonitacyjnych: III, IV, V, VI. Użytki rolne zajmują 45% powierzchni ogólnej gminy.

Miasto Twardogóra położone jest w centralnej części gminy, jego powierzchnia wynosi 829 ha. Miasto pełni funkcję centrum administracyjnego, gospodarczego, edukacyjnego i kulturalnego gminy. W mieście siedzibę swoją mają Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze, filia Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy. Znajdują się tu również urząd pocztowy, banki, szkoły, placówki służby zdrowia i apteki obsługujące nie tylko mieszkańców miasta, ale i pobliskich miejscowości.

2.2. Historia miasta

Początki Twardogóry sięgają czasów panowania na ziemiach polskich pierwszych Piastów. Była ona wtedy osadą targową związaną ze szlakiem handlowym biegnącym z Wrocławia do Poznania. Zamieszkiwali ją potomkowie słowiańskich Ślęzan, a od XII wieku również przybysze z innych krajów, szczególnie z Niemiec. Legenda podaje, że współczesna nazwa miasta powstała podczas najazdu Tatarów na Śląsk w 1241 roku. Mieszkańcy osady stawili im twardy opór i stąd właśnie ta nazwa. Uwzględnia ona również topografię terenu (Twardą Górę).

Prawa miejskie nadał Twardogórze książę piastowski Henryk III Głogowski 1 sierpnia 1293 roku. Z biegiem czasu miasteczko nabrało średniowiecznego charakteru. Od początku XIV wieku Twardogóra związana była z księstwem oleśnickim będącym pod panowaniem piastowskim, ale uzależnionym od królów czeskich.

Mieszkańcy miasta pamiętając przykre doświadczenia wojen husyckich wzniesli pod koniec XV wieku budowlę obronną. Sto lat później powstał na niej zamek.

W 1526 roku Twardogóra wraz z księstwem oleśnickim weszła w skład państwa Habsburgów. Panujący wówczas w księstwie Jan Podbiebrad wprowadził w 1538 roku luteranizm. Przypuszcza się, że w tym czasie był już w mieście kościół (dolny), który w 1587 roku poddano gruntownemu remontowi.

Księstwem oleśnickim od 1647 roku zaczęli władać przedstawiciele dynastii wirtemburskiej. W okresie jej rządów Twardogóra przeżywała rozkwit. Przede wszystkim przyczyniła się do tego małżonka księcia Sylwiusza Fryderyka – Eleonora Karolina (1676-1712). Rozbudowała zamek, który stał się barokowym pałacem. Zadbala również o zdrowie mieszkańców, rozwój rzemiosła, handlu i oświaty, a także rozwinęła działalność charytatywną.

W latach 1729-1738 przebudowano kościół (dolny) nadając mu obecny kształt. Rządy pruskie rozpoczęły się na Śląsku od roku 1740. Twardogórę w 1743 roku kupił hrabia Henryk L. von Reichenbach i w rok później włączył ją do nowopowstałego państwa stanowego w Goszczu. W 1786 roku miasto zamieszkiwało 1175 osób, wśród których najwięcej trudniło się prosperującym wówczas rzemiosłem tkackim.

Na początku XIX wieku powstały poza obrębem miasta dwa nowe cmentarze, osobno dla protestantów i katolików, a stare przykościelne zlikwidowano. Katolicy twardogórscy w 1869 roku zbudowali przy nowym rynku kościół. W 1873 roku pożar zniszczył kościół ewangelicki, który trzy lata później odbudowano w stylu neogotyckim.

Od połowy XIX wieku Twardogóra zaczęła nabierać charakteru przemysłowego. Henryk Piirschel założył tu w 1852 roku mechaniczną tkalnię, a Henryk Lichtenberg rozpoczął przemysłową produkcję mebli.

Demograficzny rozwój miasta w XIX wieku (Twardogóra w 1885 roku liczyła 2 202 mieszkańców, a po połączeniu ze Starą Twardogórą w 1910 roku już 3 351 mieszkańców) spowodował powiększenie infrastruktury miasta. Przed I wojną światową założono w Twardogórze bank kredytowy (1901), drukarnię (1907), zbudowano sąd i areszt (1902) – obecnie ratusz, kaplicę cmentarną (1906), ratusz (1912 – przy wschodniej ścianie rynku), a także zainstalowano nowy wodociąg (1901) i przeprowadzono elektryfikację miasta (1910).

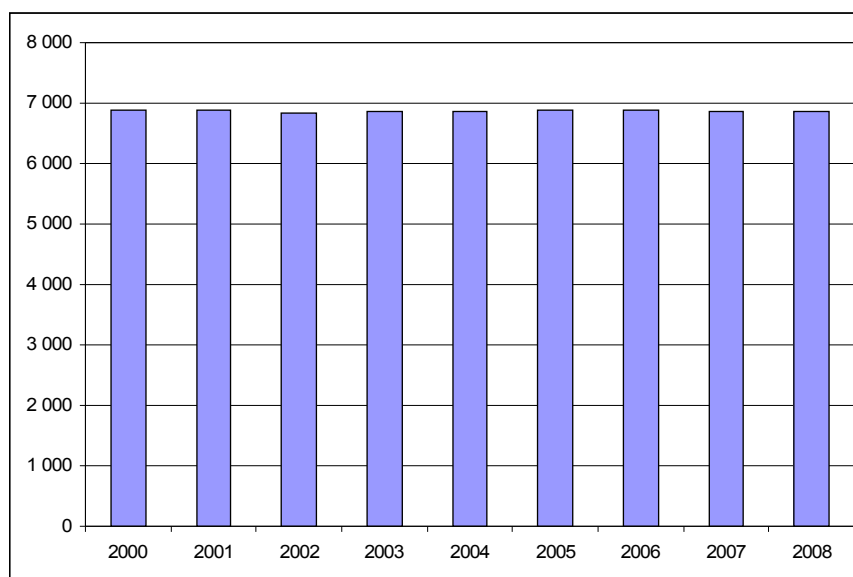
W 1944 roku miasto zamieszkiwało 4 500 osób, które przede wszystkim trudniły się one rzemiosłem, handlem i usługami. Miasto posiadało między innymi szkołę rolniczą i ogólnokształcącą, dwa kina, a także szpital, dom dziecka i rozbudowaną gastronomię.

Rządy niemieckie zakończyły się w Twardogórze 23 stycznia 1945 roku. Od tej pory rozpoczął się okres administracji polskiej.

2.3. Ludność i demografia

2.3.1. Ludność

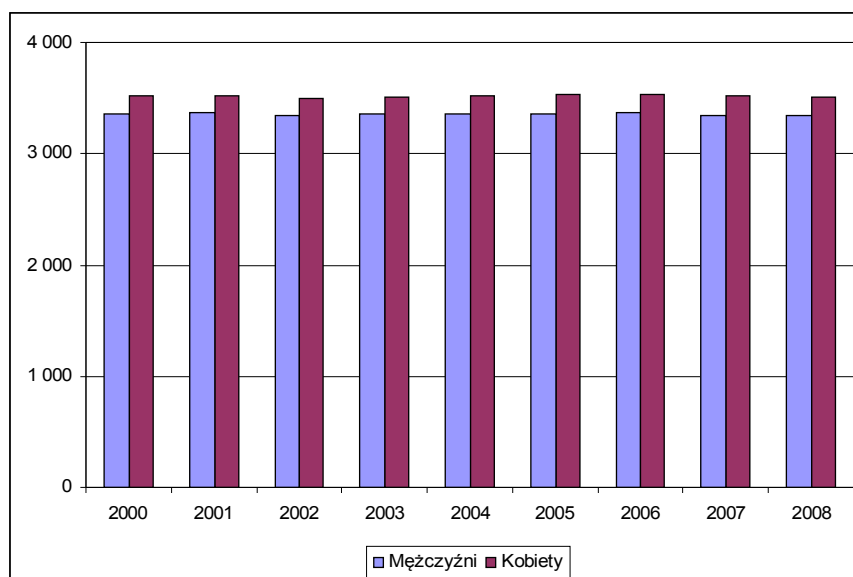
Ludność miasta Twardogóra stanowi około 53% ludności gminy. Ludność faktycznie zamieszkująca w mieście Twardogóra na dzień 31 grudnia 2008 roku liczyła 6 858 osób (ryc. 3.), zaś na stałe zameldowanych było w mieście 6 860 osób. W ostatnich latach ludność utrzymuje się na w miarę stałym poziomie.

Ryc. 3. Ludność miasta Twardogóra wg faktycznego miejsca zamieszkania na dzień 31 grudnia

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Stalą tendencją jest również nieznaczna przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w mieście – wynosi około 150-160 osób (ryc. 4.).

Ryc. 4. Ludność miasta Twardogóra wg faktycznego miejsca zamieszkania z podziałem na płeć

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Zaludnienie w Twardogórze wynosiło w 2008 roku 827 osób na km² i w ostatnich latach generalnie pozostaje bez zmian.

2.3.2. Potencjał demograficzny

Wśród głównych czynników kształtujących bilans ludnościowy miasta wymienić należy ruch naturalny ludności (zgony i urodzenia) oraz procesy migracyjne.

Miejscowość cechuje utrzymujący się w latach 2002-2008 dodatni przyrost naturalny, najwyższy w roku 2002 – 3,5 na 1000 ludności, najniższy w 2008 roku – 0,3 na 1000 ludności, co i tak stanowiło wartość wyższą niż średnia w województwie dolnośląskim: -0,2. W całym analizowanym okresie liczba urodzeń była więc wyższa niż liczba zgonów, najwyższą liczbę urodzeń zanotowano w roku 2006 – 10,3 na 1000 ludności.

Liczba zawieranych małżeństw wzrosła znacząco w 2008 roku, kiedy wyniosła aż 9,5 na 1000 ludności, podczas gdy w województwie dolnośląskim 6,6.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności miasta Twardogóra

Ruch naturalny ludności	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Małżeństwa na 1000 ludności	5,1	3,9	6,1	5,9	5,7	5,9	9,5
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,1	8,9	8,8	8,7	10,3	8,5	9,2
Zgony na 1000 ludności	6,7	6,8	5,8	7,5	8,1	7,4	8,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	3,5	2,0	3,0	1,2	2,2	1,2	0,3

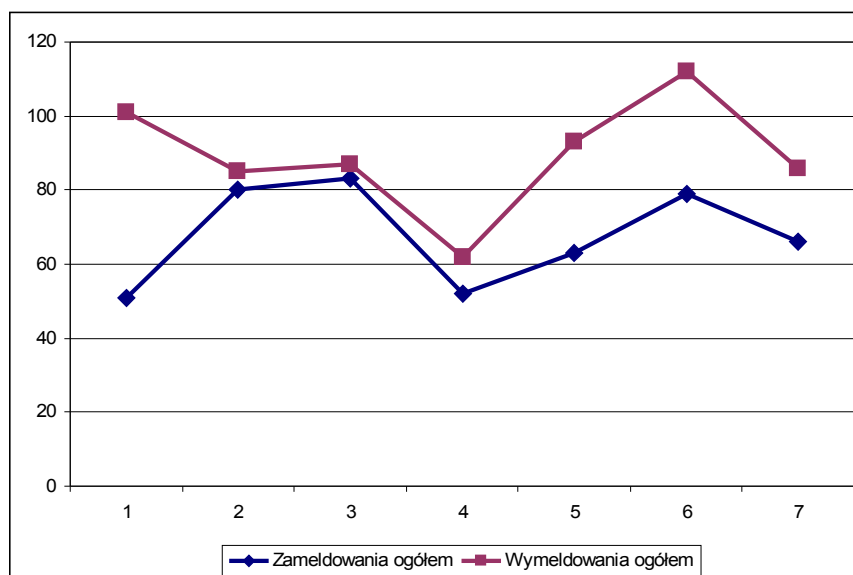
Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Miasto charakteryzują niekorzystne trendy migracyjne (tab. 3., ryc. 5.). W latach 2002-2008 saldo migracji było ujemne. Mieszkańcy Twardogóry najczęściej wymeldowują się wyjeżdżając na wieś, ale występują również migracje do miast i w ostatnich latach za granicę. Nowi mieszkańcy przybywają najczęściej z terenów wiejskich.

Tabela 3. Migracje w mieście Twardogóra

Migracje	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zameldowania ogółem	51	80	83	52	63	79	66
Zameldowania z miast	13	28	29	18	20	19	22
Zameldowania ze wsi	38	52	51	33	42	56	43
Zameldowania z zagranicy	0	0	3	1	1	4	1
Wymeldowania ogółem	101	85	87	62	93	112	86
Wymeldowania do miast	41	33	25	24	28	24	25
Wymeldowania na wieś	58	52	57	31	55	74	49
Wymeldowania za granicę	2	0	5	7	10	14	12

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Ryc. 5. Migracje w mieście Twardogóra

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

O potencjale demograficznym miasta decydują nie tylko trendy wpływające na liczebność jego mieszkańców, ale także struktura wiekowa ludności, w tym zwłaszcza proporcja ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Wskaźnikiem opisującym tę proporcję jest współczynnik obciążenia demograficznego. W 2008 roku w Twardogórze na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 48,1 osoby w wieku nieprodukcyjnym, zaś na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 66,8 osób w wieku poprodukcyjnym, czyli tych najstarszych (tab. 4.).

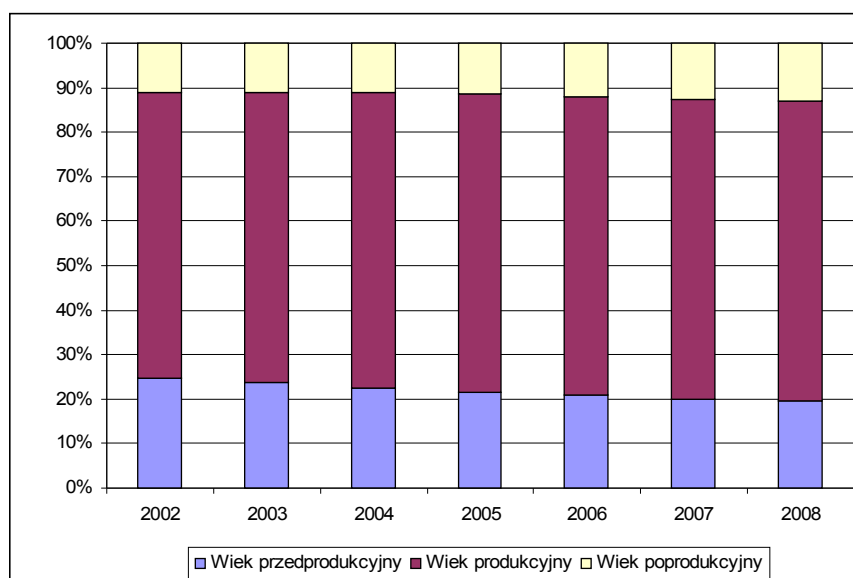
Tabela 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego

Wskaźniki obciążenia demograficznego	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55,7	53,3	51,2	49,1	49,2	48,3	48,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	44,7	47,1	49,5	53,0	57,8	62,8	66,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	17,2	17,1	16,9	17,0	18,0	18,6	19,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

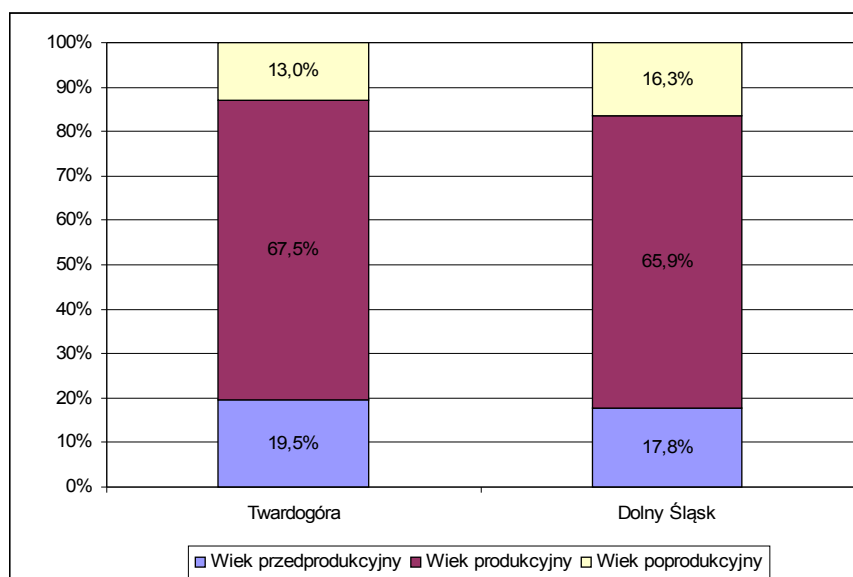
Analiza wskaźników obciążenia demograficznego i struktury ludności według ekonomicznych grup wieku pozwala na wskazanie pewnych charakterystycznych dla Twardogóry tendencji. Zauważyć należy postępujący spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i nieznaczny wzrost ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (ryc. 6.). Utrzymywanie się takich tendencji jest niekorzystne, grozi bowiem postępującym starzeniem się ludności miasta.

Jednocześnie podkreślić należy, że na tle Dolnego Śląska tendencje występujące w mieście Twardogóra nie muszą niepokoić (ryc. 7.). W mieście mniejszy jest odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym niż średnio w województwie, wyższy zaś odsetek ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

Ryc. 6. Ludność Twardogóry według ekonomicznych grup wieku

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Ryc. 7. Ludność Twardogóry i województwa dolnośląskiego według ekonomicznych grup wieku w roku 2008

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

2.3.3. Osoby niepełnosprawne w mieście Twardogóra

Danych dotyczących osób niepełnosprawnych zamieszkujących w Twardogórze dostarcza Narodowy Spis Powszechny z 2002 roku. Zgodnie z nim w mieście zamieszkiwały 924 osoby niepełnosprawne, w tym 790 z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością i 134 osoby z niepełnosprawnością biologiczną. Osoby z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością stanowiły 11,5% mieszkańców miasta. Wśród niepełnosprawnych przeważały kobiety, które stanowiły 56,5% ogółu niepełnosprawnych.

Zgodnie z informacją uzyskaną z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze około 426 osób niepełnosprawnych pobiera zasiłki pielęgnacyjne. Dodać należy, że zasiłek taki przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

W 2007 roku 46 rodzin objętych zostało pomocą społeczną oferowaną przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze właśnie z powodu trudnej sytuacji życiowej spowodowanej niepełnosprawnością. W roku 2006 było to 15 rodzin, zaś w 2005 21 rodzin.

Na terenie miasta nie stwierdzono problemów wśród osób niepełnosprawnych, a wszystkie projekty realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji będą uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

2.3.4. Imigranci, mniejszości narodowe, etniczne oraz uchodźcy

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego wskazują, że na terenie powiatu oleśnickiego, w skład którego wchodzi miasto Twardogóra, zamieszkiwało 249 osób deklarujących narodowość niepolską, co stanowiło 0,24% ogółu mieszkańców.

Brak jest bliższych danych odnośnie zamieszkujących na terenie miasta Twardogóra imigrantów, mniejszości narodowych, etnicznych oraz uchodźców. Osoby narodowości niepolskiej nie stanowią zwartych skupisk mieszkańców, nie zdiagnozowano też żadnych problemów wśród mieszkańców narodowości niepolskiej.

2.4. Infrastruktura techniczna

2.4.1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Gospodarką wodociągową i kanalizacyjną w mieście zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze (ZGKiM).

Podstawowym zadaniem Zakładu Wodociągów i Kanalizacji ZGKiM jest zaopatrywanie mieszkańców gminy w wodę oraz oczyszczanie ścieków. W ramach swojej działalności zakład zajmuje się:

- eksploatacją, konserwacją oraz planowo-zapobiegawczymi remontami: ujęć sieci i urządzeń wodociągowych sieci oraz urządzeń kanalizacyjnych,
- zbieraniem odpłatności za wodę i kanalizację,
- kontrolą zrzutu ścieków do kanalizacji,
- usuwaniem awarii,
- podpisywaniem umów o dostarczenie wody i ścieków.

Wszystkie miejscowości gminy Twardogóra są zwodociągowane. Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 176,3 km (w samym mieście zgodnie z danymi GUS 26,9 km), eksploatowanych jest 8 ujęć wody/ studni, znajdujących się w: Chełstowie, Grabownie Wielkim, Brzezince, Sosnówce i Miodarach. Stacje uzdatniania wody znajdują się w Sądrożycach, Chełstowie i Grabownie Wielkim. Sieć wodociągowa – zależnie od miejsca – liczy sobie od roku do 34 lat. Jakość wody pitnej jest dobra, zużycie wody wynosi: na cele przemysłowe: 30,7 tys. m³/rok, bytowo-gospodarcze:

345,3 tys. m³/rok i inne: 30,7 tys. m³/rok. Aktualnie woda nie jest jeszcze dostarczana zaledwie do 20 gospodarstw domowych.

Gmina posiada również sieć kanalizacyjną, obejmującą głównie miasto Twardogóra. Cały obszar miasta Twardogóra objęty jest zbiorowym systemem odprowadzania ścieków sanitarnych. Sieć kanalizacyjna w mieście została zmodernizowana w latach 2006-2009 – dokonano likwidacji kolektorów ogólnospławnych w centrum miasta, budując osobno kanalizację sanitarną i kanalizację deszczową. Poza miastem skanalizowane są tereny osiedla mieszkaniowego we wsi Moszyce i osiedla mieszkaniowego we wsi Grabowno Wielkie. Istnieje również oczyszczalnia ścieków należąca do Fabryki Mebli „Bodzio” w Goszczu, która przeznaczona jest tylko do obsługi fabryki.

Sieć ma długość 43,9 km, w tym kanalizacja deszczowa 17,9 km i sanitarna 25,3 km (w samym mieście zgodnie z danymi GUS 24,9 km). W gminie z sieci kanalizacyjnej korzysta około 43% gospodarstw domowych, 80% odbiorców komunalnych i 62% przedsiębiorców i rzemieślników. 530 gospodarstw posiada szamba. Na dzień dzisiejszy gmina posiada projekty budowlane wraz z pozwoleniami na budowę kolektorów sanitarnych dla miejscowości: Chełstów, Chełstówek, Drogoszowice, Sosnówka, Sądrożyce, Moszyce i Dąbrowa. Dla miejscowości: Chełstów, Chełstówek, Drogoszowice i Sosnówka ogłoszono przetarg na ich wykonanie.

Dane odnośnie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej dla samego miasta Twardogóra zestawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w mieście Twardogóra w 2008 roku

	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna
Długość czynnej sieci wodociągowej/ kanalizacyjnej	26,9 km	24,9 km
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	875 szt.	448 szt.
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	204,3 dam ³	-
Ścieki odprowadzone	-	229,1 dam ³
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej/ kanalizacyjnej	6747 osób	6185 osób
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	98,4	90,2

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Gmina posiada oczyszczalnię ścieków, znajdującą się w Twardogórze, przy ul. Lipowej 36, pochodzącą z 1982 roku. Moc przerobowa oczyszczalni to 3 770 m³/dobę,

zaś ilość aktualnie oczyszczanych ścieków to 1 400 m³/dobę. Gmina posiada dokumentację przebudowy i modernizacji Miejskiej Oczyszczalni Ścieków, planowanej do realizacji na lata 2010-2011.

2.4.2. Sieć energetyczna, gazowa, energia cieplna, telekomunikacja i Internet

Miasto Twardogóra jest w pełni zelektryfikowane. Zapotrzebowanie w energię elektryczną z sieci państwowej odbywa się z Głównego Punktu Zasilania zlokalizowanego w mieście Twardogóra. GPZ zasilany jest liniami napowietrznymi wysokiego napięcia 110 kV relacji Oleśnica – Twardogóra i Odolanów – Twardogóra. Przez obszar gminy przebiega ponadto linia napowietrzna wysokiego napięcia 400 kV o charakterze tranzytowym relacji Pasikowice – Ostrów Wielkopolski. Przesyłanie energii elektrycznej odbiorcom następuje liniami średnich napięć 20 kV do istniejących stacji transformatorowych, skąd liniami niskich napięć napowietrznymi i kablowymi dostarczana jest do poszczególnych odbiorców.

W 2002 roku rozpoczęto gazyfikację gminy Twardogóra. Obecnie gaz dostarczany jest do miejscowości: Twardogóra, Chelstówek, Sadrożyce, Nowa Wieś Goszczańska, Grabowo Wielkie, Goszcz, Moszyce. Gaz dostarczany mieszkańcom gminy, odbierany jest za odcinkiem pomiarowym U1, zlokalizowanym na terenie nieczynnej kopalni Brzostowo koło Nowej Wsi Goszczańskiej. Do układu pomiarowego gaz doprowadzany jest siecią PGNiG z Kopalni Gazu Ziemnego Czeszów – Bogdaj – Uciechów zlokalizowanej w miejscowości Czeszów (gmina Zawonia). Siecią gazową na terenie gminy Twardogóra zarządza G.EN GAZ ENERGIA S.A. z siedzibą w Poznaniu i oddziałem w Twardogórze, przy ul. Ogrodowej 11. Zgodnie z danymi G.EN GAZ ENERGIA S.A. długość sieci gazowej na terenie miasta wynosi 23,5 km i jest to w całości sieć średniego ciśnienia. Z gazu ziemnego na terenie miasta, zgodnie z danymi na czerwiec 2009 roku, korzystało 250 klientów, w tym 212 gospodarstw domowych. Łącznie na terenie miasta w okresie czerwiec 2008 – czerwiec 2009 roku spółka sprzedała 2 820 681 m³ gazu, a zużycie na klienta wyniosło średnio 11 283 m³.

Energetyka cieplna stanowi margines w energetycznym zasilaniu gminy. Twardogóra nie posiada rozwiniętego zbiorowego systemu zaopatrującego w ciepło służące ogrzewaniu mieszkań i dostarczającego ciepłą wodę. Mieszkania wyposażone w sieć c.o. to przede wszystkim te, które znajdują się w zarządzie Twardogórskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Z usług lokalnej kotłowni olejowej korzysta 6 budynków.

Ponadto małe kotłownie posiadają ZGKiM i Spółdzielnia Mieszkaniowa „Wrzos”. Dominująca część zasobów mieszkaniowych jest zasilana w oparciu o indywidualne systemy grzewcze, pod postacią pieców opalanych węglem, koksem lub przy wykorzystaniu innych nośników energii.

Na terenie miasta Twardogóra usługi telekomunikacyjne świadczą Telekomunikacja Polska oraz Netia. W gminie istnieje także dobrze rozbudowana sieć nadajników telefonii komórkowej. Operatorami telefonii komórkowej są: Era, Orange, Play oraz Plus GSM.

W mieście Internet dostarczają następujący operatorzy: eDial, Bajt, Bluel, Telekomunikacja Polska, Netia oraz operatorzy telefonii komórkowej: Era, Orange i Plus GSM.

2.4.3. Gospodarka odpadami

Gmina Twardogóra posiada obsługujące ją wysypisko śmieci położone we wsi Grabowno Wielkie, którym zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze. Pojemność wysypiska wynosi 50 808 m³. Wysypisko zostało oddane do użytku w 1995 roku, w 2004 roku poddano je gruntownej rozbudowie, a po rozbudowie rozpoczęło ponowną działalność w roku 2006. Na dzień dzisiejszy wypełnienie wysypiska wynosi 18%, przewiduje się jego eksploatację do 1016 roku. Wysypisko spełnia wszystkie wymagane prawem normy dla takiego przedsięwzięcia.

W skład wysypiska wchodzi następujące elementy:

- kwatera o powierzchni 11 634 m³,
- zrekultywowana kwatera o powierzchni ok. 0,85 ha,
- zrekultywowana kwatera przemysłowa o powierzchni ok. 0,41 ha,
- brodzik dezynfekcyjny o pojemności 6 m³ i powierzchni 61,25 m²,
- waga samochodowa o nośności 60 Mg,
- budynek socjalny (o powierzchni 51 m²), ze stanowiskiem obsługi wagi, z którego ścieki sanitarne kierowane są do bezodpływowego zbiornika, skąd wywożone są do oczyszczalni ścieków w Twardogórze,
- hala magazynowo-technologiczna (o powierzchni 480 m²), o stalowej konstrukcji, z wydzielonymi boksami do magazynowania odpadów surowcowych oraz prasą hydrauliczną, będącą miejscem segregacji (doczyszczania) odpadów pochodzących ze zbiórki selektywnej,

- murowany budynek mieszczący magazyn odpadów niebezpiecznych oraz pomieszczenie magazynowania sprzętu,
- zbiornik nr II – zespół 3 zbiorników o konstrukcji żelbetowej i betonowej rozdzielonych warstwą izolacyjną o łącznej pojemności rzeczywistej ok. 313 m³, do którego kierowane są odcieki z kwatery składowiskowej,
- zbiornik nr I + staw uszczelniony folią PEHD o pojemności około 3 120 m³ pełniący funkcję odparownika. Jego zawartość jest okresowo wywożona do oczyszczalni ścieków w Twardogórze bądź recykulowana na złożę odpadów,
- place i drogi wewnętrzne, z których wody opadowe kierowane są do zbiornika nr 1,
- sprzęt składowiskowy,
- 3 otwory piezometryczne,
- 3 repery geodezyjne,
- pas zieleni izolacyjnej (szerokość: 10-15 m),
- ogrodzenie o wysokości 2 m,
- garaż na kompaktor (o powierzchni 40,5 m²).

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów, którą objętych jest 2 599 gospodarstw domowych. Odpady są poddawane segregacji na miejscu składowania, a niektóre tworzywa, takie jak: butelki PET, folia, szkło i makulatura są sprzedawane do powtórnego wykorzystania.

2.4.4. Infrastruktura drogowa i kolejowa. Komunikacja

Gmina leży na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych kraju. Istniejącą sieć dróg – drogi powiatowe i drogi gminne – oparto o jedną drogę wojewódzką nr 448 z Sycowa do Milicza. W pobliżu południowo-wschodniej granicy gminy przebiega droga krajowa o numerze 25 łącząca Oleśnicę z Bobolicami (województwo zachodniopomorskie).

W gminie Twardogóra długość wszystkich dróg (łącznie z drogami transportu rolnego) wynosi 358,6 km. Wskazać tu należy na 94,3 km dróg asfaltowych, betonowych i brukowych oraz 264,3 km dróg gruntowych. Średnia gęstość dróg wynosi 2,3 km na 100 ha. 68 km to drogi gminne, 69 km – drogi powiatowe i 16 km – droga wojewódzka.

Przez centrum miasta Twardogóra przebiega droga wojewódzka relacji Syców – Milicz. Przez miasto Twardogóra przebiegają również następujące drogi powiatowe:

- Nr 1451 – Twardogóra – Grabowno Małe – Bukowice,
- Nr 1480 – Twardogóra – Dobroszyce – Borowa,
- Nr 1470 – Twardogóra – Drogoszowice – Sosnówka – Miodary – Dąbrowa,
- Nr 1479 – Twardogóra – Olszówka.

W mieście droga wojewódzka liczy sobie 2,35 km, ma nawierzchnię asfaltową i z kostki, drogi powiatowe o nawierzchni asfaltowej 7,55 km, zaś drogi gminne 24,08 km. Nawierzchnia dróg gminnych jest zróżnicowana – są to zarówno drogi asfaltowa, z kostki, jak i gruntowe.

W mieście miejsca parkingowe zapewnione są głównie przy hali widowiskowo-sportowej (100 miejsc), Pl. Piastów (74 miejsc), Rynku (36 miejsc), Pl. Kolejowym (20 miejsc), ul. Ogrodowej (OSP – 24 miejsca) i ul. Długiej (20 miejsc).

Teren gminy przecina również linia kolejowa o znaczeniu krajowym relacji Wrocław-Warszawa z odgałęzieniem lokalnym w Grabownie Wielkim do Krotoszyna.

Komunikację miasta Twardogóra z innymi miejscowościami zapewnia komunikacja autobusowa i kolejowa. Dworzec PKS znajduje się w Twardogórze, przy ul. Wojska Polskiego 1. Połączenia autobusowe obsługują przedsiębiorstwa PKS Ostrów Wielkopolski oraz POLBUS PKS Wrocław. Autobusy z Twardogóry kursują m.in. w relacjach do: Wrocławia, Oleśnicy, Chelstowa, Krotoszyna, Olszówki, Ostrowa Wielkopolskiego i Sycowa.

Komunikację kolejową obsługuje dworzec PKP mieszczący się w Twardogórze przy Placu Kolejowym 1. Z racji tego, że Twardogórę przecina linia kolejowa o znaczeniu krajowym oferta PKP w mieście jest rozbudowana. Pociągi kursują z Twardogóry m.in. w następujących relacjach: Biała Podlaska, Gdynia Główna, Jelenia Góra, Kalisz, Łódź Kaliska, Ostrów Wielkopolski, Siedlce, Sieradz, Terespol, Warszawa, Wrocław Główny i Zduńska Wola.

2.4.5. Zabudowa Twardogóry

Na terenie miasta występuje zarówno zabudowa jednorodzinna, jak i wielorodzinna, o zróżnicowanej intensywności. Przeważającą formą zabudowy, która przeżywa intensywny rozwój jest zabudowa jednorodzinna wolnostojąca. Sporadycznie występują te bardziej intensywne formy zabudowy jednorodzinnej: bliźniacza i szeregowa.

Ponieważ większość tej zabudowy powstało po roku 1970, substancja budowlana jest na ogół w bardzo dobrym stanie technicznym.

Zabudowa wielorodzinna reprezentowana jest w dwóch zasadniczych typach: zabudowa sprzed II wojny światowej i zabudowa „blokowa” realizowana w latach 70-tych. Zależnie od czasu powstania stan techniczny budynków jest bardzo różny.

Komunalnymi zasobami mieszkaniowymi gminy Twardogóra zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, który administruje obecnie 193 budynkami mieszkalnymi, co przekłada się na 656 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej ponad 30 964 m². Pod zarządem Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej w Twardogórze znajduje się 10 budynków mieszkalnych, obejmujących 385 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej ponad 19 tys. m². Spółdzielnia od ponad dziesięciu lat nie wybudowała ani jednego nowego budynku i w przyszłości nie przewiduje wzrostu zasobów mieszkaniowych. Świadczy to o małej dynamice budownictwa wielorodzinnego na terenie gminy. Popyt na nowe mieszkania jest zaspokajany poprzez rozwój budownictwa jednorodzinnego.

Na obrzeżach miasta występują również zabudowa zagrodowa, często przekształcona w rzemieślniczą.

Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wykraczają obecnie poza granice administracyjne miasta na tereny obrębów sąsiednich : Moszyce, Chelstówek i Sądrożyce.

Miasto Twardogóra jest znaczącym w województwie ośrodkiem rzemieślniczej produkcji stolarskiej i tapicerskiej, co wynika z wieloletniej tradycji opartej na olbrzymim zapleczu surowcowym jakim są lasy gminy Twardogóra i gmin ościennych – Dobroszyce, Milicz i Oleśnica. Specyfiką gminy jest to, że na jej terenie zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowią małe zakłady produkcyjne zatrudniające 5-10 osób. Zabudowa rzemieślnicza w połączeniu z zabudową mieszkaniową jednorodziną występują również w mieście Twardogóra.

2.5. Tereny przemysłowe i powojkowe

Na terenie miasta Twardogóra nie występują tereny przemysłowe i powojkowe.

2.6. Obiekty dziedzictwa kulturowego

Do najciekawszych zabytków w mieście należą: barokowy pałac z zabytkowym parkiem, rynek z ratuszem, Bazylika Mniejsza i Kościół p.w. Św. Trójcy i Matki Boskiej. Zabytki wpisane do rejestru zestawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w mieście Twardogóra

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr zabytków
1.	ośrodek historyczny miasta			nr rej.: 515 z 01.12.1958 r.
2.	kościół ewangelicki p.w. Świętej Trójcy i Matki Boskiej		1879 r.	nr rej.: A/1004 z 27.03.2007 r.
3.	kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. p.w. Wspomożenia Wiernych	Pl. Piastów	1874-1876 r.	nr rej.: 1648 z 15.04.1966 r.
4.	pałac, ob. zespół szkół	ul. Wrocławska 6	pocz. XVIII w.	nr rej.: 983 z 27.08.1963 r.
5.	dom	ul. Ratuszowa 12	XIX w.	1647 z 15.04.1966 r.

Źródło: Rejestr zabytków, województwo dolnośląskie.

Barokowy pałac wraz z parkiem znajdują się w rozwidleniu potoku Skorynia. Pałac był siedzibą właścicieli dóbr twardogórskich i goszczańskich. Powstał na fundamentach budowli obronnej z XV wieku, którą wzniesiono w czasach husyckich. Zaliczany jest do zabytków II klasy. Jest on murowany z cegły, otynkowany, podpiwniczony, piętrowy. Dach nad korpusem jest czterospadowy mansardowy, z lukarnami, facjaty kryte dwuspadowo; skrzydła kryte płaskimi dachami. Wokół pałacu znajduje się park, którego piękny, stary drzewostan zniszczył huragan w 1988 roku. W zespole pałacowym znajdują się również resztki fosy i obwarowań ziemnych od strony wschodniej i północnej. Do dziś zachowała się zabytkowa barokowa brama wjazdowa, murowana z cegły, z przejazdem w formie arkady flankowanej przez pilastry tokszańskie, z naczółkiem trójkątnym, przerywanym z monogramem Eleonory Charlotte, księżnej oleśnicko-witemberskiej; poniżej kartusz herbowy dawnych właścicieli. Tuż obok na trawniku stoi posąg Herkulesa zabijającego potężną maczugą Hydrę. Rzeźbę przeniesiono tutaj z pobliskiego parku pałacowego w Goszczu. Obecnie w budynku mieści się filia Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych.

Kolejnym pięknym i interesującym zabytkiem jest rynek z niesymetrycznie położonym ratuszem i budynkami z XVIII i XIX wieku. Ratusz wybudowano w 1902 roku. Początkowo w budynku tym mieścił się sąd rejonowy i areszt. Funkcję siedziby władz przejął po wojnie i pełni ją do dziś.

Bazylika Mniejsza – neogotycki kościół p.w. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych (zwany „górnym”) stanowi istotny element kompozycji urbanistycznej Twardogóry, usytuowany jest w centrum tzw. Rynku Górnego – obecnie Placu Piastów. W pobliżu

znajdują się budynki z XVIII i XIX wieku. Świątynię wybudowano w latach 1874-1875 z surowej cegły licówki z elementami kamiennymi na istniejących już starych fundamentach. Kościół był pierwotnie ewangelicki, po II Wojnie Światowej oddany do funkcji kościoła rzymsko-katolickiego. W 1989 roku gruntownie odnowiono wnętrze kościoła. Obecnie kościół jest zagospodarowany i używany do kultu religijnego. Owo Sanktuarium Maryjne ze słynącą łaskami figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem jest miejscem licznych pielgrzymek.

Kościół p.w. Św. Trójcy i Matki Boskiej w Twardogórze powstał w miejscu wcześniejszej świątyni, której historia sięga pierwszej połowy XVI wieku. Obecną formę zawdzięcza mistrzowi ciesielstwa H. Dresyerowi, który podjął się budowy w 1879 roku. Jest to świątynia orientowana, założona na planie prostokąta, przy którego krótszych bokach zlokalizowano: od strony północnej – prezbiterium, od południowej – wieżę dzwonnicy. Elementy świadczące o dużych wartościach artystycznych obiektu to przede wszystkim konstrukcja szkieletowa murów zewnętrznych, jednocześnie pełniąca funkcję dekoracyjną, a także zachowana stolarka okienna i drzwiowa, portal główny o neogotyckim, snycerskim obramieniu oraz rzeźbiony okap i dekoracyjny fryz o motywach czteroliścia.

Ryc. 8. Zabytki miasta Twardogóra

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, www.twardogora.pl.

W mieście Twardogóra znajduje się ponadto wiele zabytków wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków. W ewidencji tej znajduje się ponad 200 zabytków, przede wszystkim domy mieszkalne pochodzące z XIX i początku XX wieku, zlokalizowane głównie m.in. przy ulicach: 1-go Maja, Mickiewicza, Młyńskiej, Oleśnickiej, Pl. Piastów, Przyjaciół Żołnierza, Ratuszowej, Roli-Żymierskiego, Rynek, Wielkopolskiej i Wrocławskiej. Poza domami mieszkalnymi do obiektów zabytkowych zaliczyć należy też m.in.: dawny cmentarz ewangelicki, dawny cmentarz żydowski, zespół dworca kolejowego, budynek Policji, remizę OSP, budynek poczty.

2.7. Walory turystyczne i rekreacyjne

Walory turystyczne i rekreacyjne dotyczą zarówno miasta, jak i całej gminy Twardogóra, która z powodu swych walorów przyrodniczych jest licznie odwiedzana przez turystów, przede wszystkim z Wrocławia, zainteresowanych zbieractwem runa leśnego (jagód, grzybów) oraz wypoczynkiem i rekreacją. W mieście Twardogóra turyści przede wszystkim zwiedzić mogą wskazane już wcześniej zabytki (rozdz. 2.6.), skorzystać z noclegu i bazy gastronomicznej.

W mieście Twardogóra usługi gastronomiczne oferują m.in.: restauracja "Rzemieślnik", drink bar „U Darka”, bar „U Oli”, klub "Popołudnie", bar „Zdrówko”, bar „Marysieńka”, pizzeria, bar „Agawa” i gospodarstwo agroturystyczne „Hubert”. Noclegi w mieście zapewniają: hotel przy Hali Sportowo-Widowiskowej oraz gospodarstwo agroturystyczne „Hubert”.

Bardzo często turyści decydują się na odwiedzenie nie tylko miasta, ale również interesujących przyrodniczo i kulturowo terenów gminy Twardogóra. Na terenie gminy, poza miastem, wskazać należy na następujące – warte zwiedzenia – zabytki:

- Zespół Pałacowo-Parkowy w Goszczu,
- Drewniany kościół p.w. Św. Idziego w Chelstowie,
- Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Goszczu,
- Dawny kościół ewangelicki w Goszczu,
- Kościół w Grabownie Wielkim p.w. Matki Bożej Częstochowskiej,
- Drewniany kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Grabownie Małym.

Do atrakcji turystycznych gminy zaliczyć należy:

- Rezerwat „Torfowisko koło Grabowna” – ma powierzchnię 4,22 ha i znajduje się na południe od Twardogóry. Charakteryzuje się on występowaniem rzadkich gatunków roślin – takich jak: bagno zwyczajne, gwiazdnica bagienna, kalina koralowa i widłak jałowcowaty,
- Użytek ekologiczny „Leśne stawki koło Goszcza” – to kompleks stawów otoczonych naturalnymi lasami łągowymi oraz siedliskami kserotermicznymi. Zajmuje on powierzchnię 55 ha i jest zarejestrowanym użytkiem ekologicznym. Na jego terenie rozpoczęto restytucję żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) jako pierwszą w Polsce i Europie,
- Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy” – leży na obszarze gmin: Twardogóra, Cieszków, Krośnice, Milicz, Prusice, Żmigród, Trzebnica, na terenie trzech powiatów: oleśnickiego, milickiego i trzebnickiego. Park ma powierzchnię 70 040 ha (wg DUW; 87 040 wg RDLP), zaś powierzchnia parku na terenie gminy Twardogóra wynosi 1 283 ha. Celem parku jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno- kulturowych obszaru. Na terenie tym znajdują się stanowiska rzadkich i chronionych gatunków roślin, kompleksy stawów rybnych, tereny podmokłe, torfowiska, lasy łągowe, grądy niskie, olsy i łąki. Park obejmuje jeden z najcenniejszych obszarów wodno-błotnych w Europie – rezerwat ornitologiczny Stawy Milickie.

Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne oraz ścieżka dydaktyczna i przyrodnicza. Szlaki turystyczne przebiegają przez miasto Twardogóra, co sprawia, że jest ono atrakcyjnym punktem odwiedzin dla turystów przemierzających szlak.

Wskazać należy na następujące trasy:

- Pieszy szlak niebieski: Grabowno Wielkie (Dworzec PKP) – Grabowno Małe – Leśne Domy – Twardogóra – Wesółka – Goszcz – Domasławice – Poręby – Możdżanów – Milicz,
- Pieszy szlak żółty: Twardogóra PKP – Sądrożyce – Chelstów – Most Piecha – Moszyce – Twardogóra PKP,
- Szlak zielony (rowerowy): Twardogóra – Moszyce – Gola Wielka – Goszcz – Szczodrak – Wesółka – Twardogóra,
- Szlak czerwony (rowerowy): Twardogóra (Dworzec PKP) – Trzy Chałupy – Olszówka – Kuźnia Goszczańska – Nowa Wieś Goszczańska – Świniary – Dragów – Goszcz – Troska – Gola Wielk – Chelstów – Drogoszowice – Kolonia Sosnówka – Sosnówka – Sądrożyce – Twardogóra,

- Szlak „Bocianich Gniazd” (nieoznakowany) – przebiegający przez Twardogórę, Goszcz, Drągów, Zakrzów, Drozdzięcín, Domaślawie, Łaziska, Poręby,
- Ścieżka przyrodnicza w rezerwacie „Torfowisko koło Grabowna”,
- Ścieżka dydaktyczna przy Kąciku Edukacyjnym „Dąbrówka”, położona na Wzgórzach Twardogórskich.

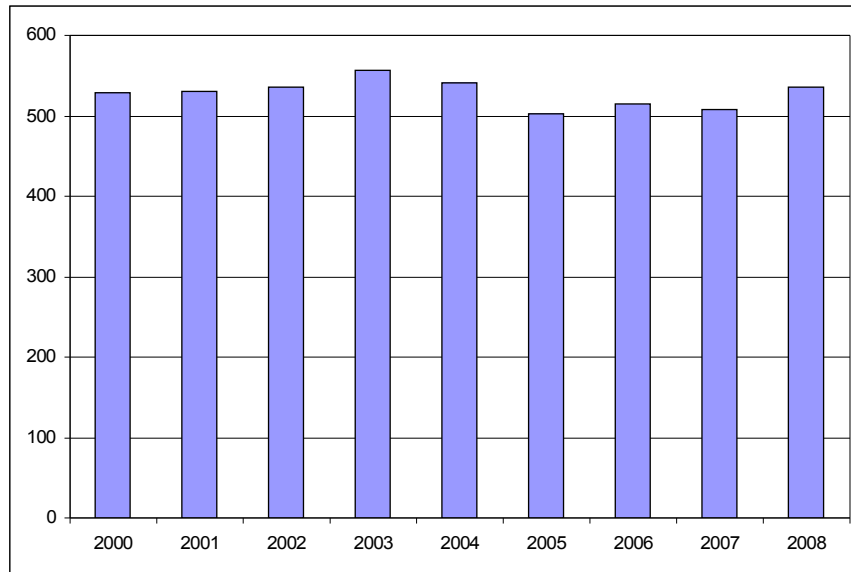
2.8. Struktura gospodarki lokalnej i rynek pracy

Lokalna gospodarka oparta jest przede wszystkim o małe zakłady produkcyjne, zatrudniające około 5-10 pracowników, trudniące się produkcją mebli (stolarstwem, tapicerstwem). Meble są głównym i rozpoznawalnym produktem Twardogóry. Istotną rolę w strukturze gospodarki gminy odgrywa produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych (a także ich przetwarzanie). Na terenie gminy występują też zakłady i podmioty zajmujące się budownictwem, remontami, naprawą samochodów, itp. Analizując strukturę gospodarczą Twardogóry podkreślić należy fakt, że wszystkie niezbędne materiały, produkty i półprodukty potrzebne do produkcji meblarskiej są wytwarzane lub dostarczane przez rodzime zakłady i rzemieślników.

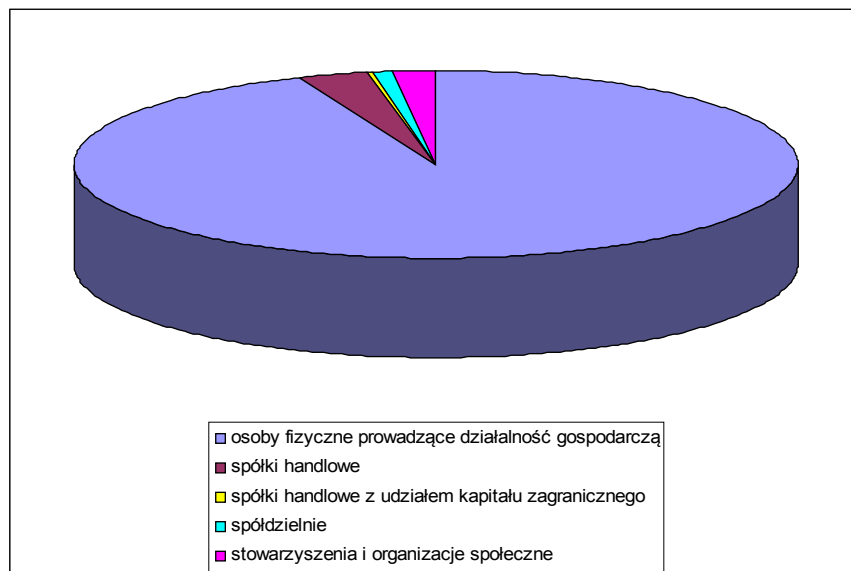
Do najważniejszych i największych zakładów przemysłowych na terenie gminy Twardogóra należą:

- Fabryka Mebli BODZIO (Goszcz) – produkcja mebli,
- Ilpea (Twardogóra) – produkcja sprzętu AGD,
- Spółdzielnia Inwalidów „Spamel” (Twardogóra) – branża elektryczna.

Podmioty gospodarcze zdecydowanie częściej mają siedzibę w mieście Twardogóra, niż na terenie wiejskim gminy – w mieście w 2008 roku siedzibę swą miało 66,3% wszystkich podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego w mieście Twardogóra utrzymuje się w ostatnich latach na względnie stałym poziomie i w 2008 roku wynosiła 536 podmiotów (ryc. 9.). 93,8% podmiotów sektora prywatnego stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2008 roku w Twardogórze mieściło się zaledwie 15 spółek handlowych, jedna spółka handlowa z udziałem kapitału zagranicznego, 4 spółdzielnie oraz 9 stowarzyszeń i organizacji społecznych (ryc. 10.).

Ryc. 9. Podmioty gospodarcze sektora prywatnego ogółem w latach 2000-2008
 Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

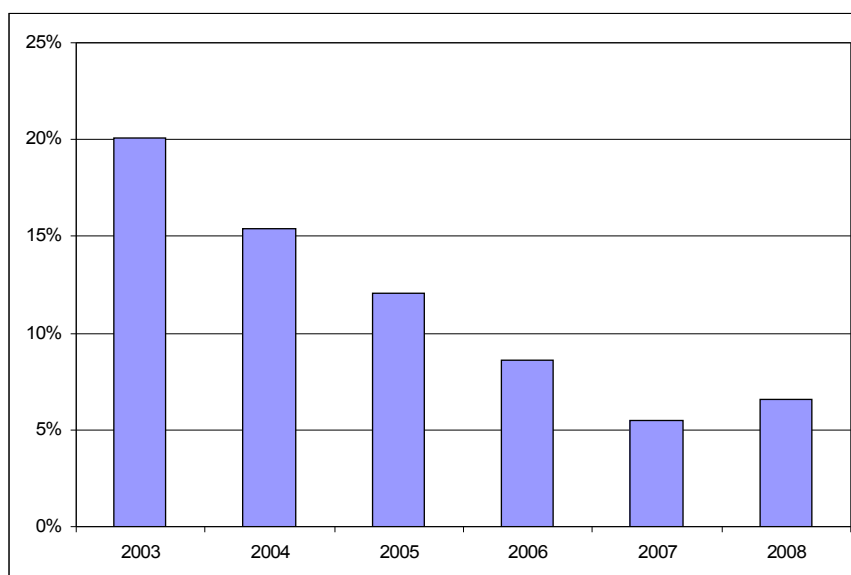
Ryc. 10. Rodzaje podmiotów gospodarczych sektora prywatnego w 2008 roku
 Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Do najważniejszych i największych zakładów przemysłowych w mieście należą:

- Ilpea – produkcja sprzętu AGD,
- Spółdzielnia Inwalidów „Spamel” – branża elektryczna,
- Zakład Stolarski Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Somek”,
- Zakład Meblarski „Gała Meble”,
- Handlowo Produkcyjna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Twardogórze,
- „Kerson” – branża metalowa,
- DEG – PLAST Genowefa i Edward Dzikowscy – fabryka akcesoriów meblowych.

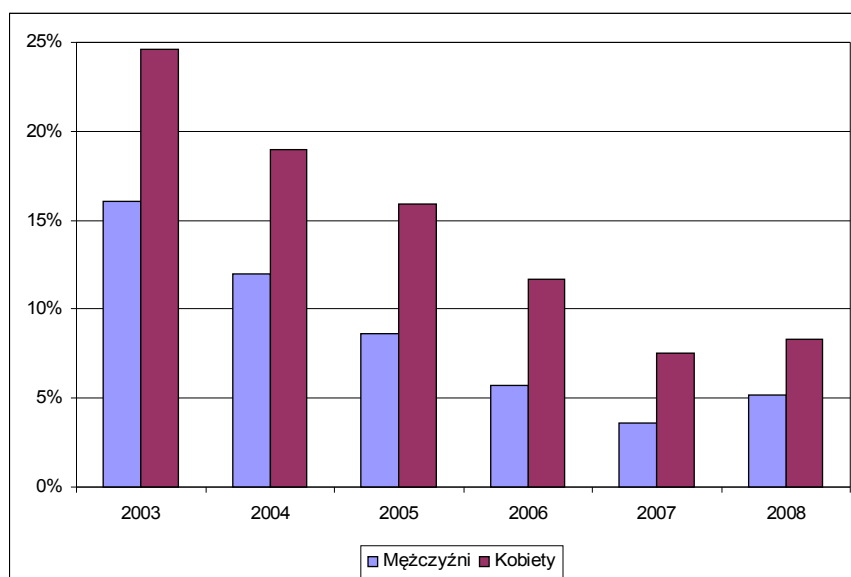
Ważnym obszarem analizy potencjału miasta jest sfera rynku pracy. Tu przede wszystkim uwagę zwraca problem bezrobocia. Stopa bezrobocia w powiecie oleśnickim jest nieznacznie wyższa niż stopa bezrobocia na Dolnym Śląsku i średnio w kraju – w 2008 roku stopa bezrobocia wynosiła w Polsce 9,5%, w województwie dolnośląskim 10,0%, zaś w powiecie oleśnickim 11,4%.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Twardogóra w latach 2003-2008 spadł znacząco, choć w 2008 roku można zanotować niewielki wzrost w porównaniu z rokiem 2007 (ryc. 11.). Większy jest udział bezrobotnych wśród kobiet niż wśród mężczyzn i ta tendencja nie zmienia się (ryc. 12.).

Ryc. 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Twardogóra

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Ryc. 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Twardogóra

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy bezrobotni z terenu gminy Twardogóra w listopadzie 2009 roku stanowili 13,4% ogółu bezrobotnych w powiecie. Wśród 702 bezrobotnych z gminy Twardogóra 399 stanowiły kobiety, a aż 590 nie posiadało prawa do zasiłku. 52 osoby bezrobotne były niepełnosprawne, zaś 45 należało do kategorii absolwentów.

Na dzień 31 grudnia 2006 roku w mieście Twardogóra zarejestrowanych było 358 bezrobotnych, w tym 219 bezrobotnych długotrwale, zaś na dzień 1 listopada 2009 roku liczba bezrobotnych wynosiła 360, zaś bezrobotnych długotrwale 132. Widać więc spadek bezrobocia długotrwałego, jednakże ogółem bezrobocie utrzymuje się w mieście na podobnym co w 2006 roku poziomie. Zauważyć należy trudności w podejmowaniu pracy przez osoby długotrwale bezrobotne, niepełnosprawne i absolwentów. Rodzi to konieczność podejmowania aktywnych działań na rzecz rozwoju gospodarczego i aktywnej walki z bezrobociem.

2.9. Bezpieczeństwo publiczne

Ochronę bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego zapewnia Komenda Miejska Policji w Twardogórze, mieszcząca się przy ul. 1 Maja 10.

Zgodnie z danymi Policji w 2009 roku na terenie miasta Twardogóra doszło do 62 przestępstw kryminalnych, co stanowi 25,4% przestępstw popełnianych na terenie całej

gminy. Do najczęstszych przestępstw należało prowadzenie w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego pojazdów mechanicznych lub innych (26). Poważniejsze przestępstwa to rozboje (1), bójki (1), włamania (9, w tym 1 do mieszkania), kradzieże (9) i przestępstwa samochodowe (6, w tym 1 kradzież samochodu). Można więc postawić tezę, że Twardogóra jest miastem bezpiecznym.

Bezpieczeństwo przeciwpożarowe zapewnia jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, zlokalizowana przy ul. Ogrodowej 3.

W razie potrzeby w Twardogórze pomoc świadczą również:

- Pogotowie energetyczne, ul. Ogrodowa 13,
- Pogotowie wodne i kanalizacyjne, ul. Lipowa 36,
- Pogotowie Gazowe G.EN. Gaz Energia S.A., ul. Ogrodowa 11.

2.10. Oświata i wychowanie

Gmina Twardogóra, spełniając ustawowo nałożone na nią zadania, zapewnia mieszkańcom możliwość korzystania z odpowiedniej infrastruktury społecznej.

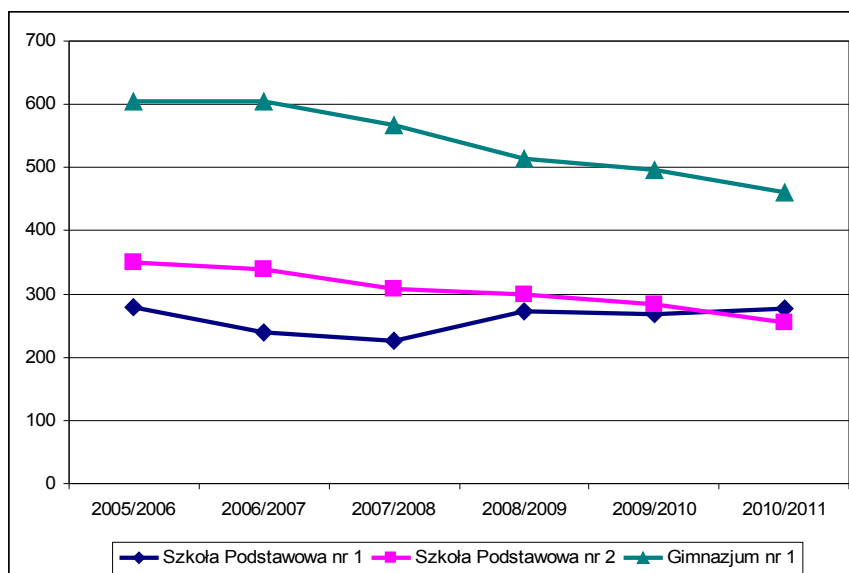
W zakresie edukacji potrzeby mieszkańców zaspokajają: przedszkole, szkoły podstawowe, gimnazjum i szkoła średnia. Jednocześnie uczniowie, szczególnie starsi, mają możliwość korzystania z szerokiej oferty edukacyjnej prezentowanej przez Oleśnicę, czy nawet Wrocław. Oczywiście uczniowie pobliskich miejscowości uczęszczają do szkół podstawowych, gimnazjum i szkoły średniej w Twardogórze. W mieście zlokalizowane są następujące szkoły i przedszkole:

- Miejskie Przedszkole z Oddziałem Małego Dziecka, ul. Grunwaldzka 1, 56-416 Twardogóra,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Polskich Noblistów, ul. Św. Jadwigi 7, 56-416 Twardogóra,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II, ul. Stefana Batorego 5, 56-416 Twardogóra,
- Gimnazjum nr 1, ul. Stefana Batorego 5, 56-416 Twardogóra,
- Zespół Szkół Specjalnych – Szkoła Podstawowa nr 3 i Gimnazjum nr 2, pl. Piastów 24, 56-416 Twardogóra.
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza, ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra.

Miejskie Przedszkole z Oddziałem Małego Dziecka od 1977 roku mieści się w budynku byłego internatu Szkół Zawodowych przy ulicy Grunwaldzkiej, co pozwoliło na znaczące zwiększenie liczby przyjmowanych dzieci. Przedszkole stwarza możliwość pobytu dziecka w placówce przez 5 godzin lub w pełnym wymiarze 8-10 godzin. Aktualnie w przedszkolu uczy się 243 dzieci, a kadre pedagogiczną tworzy 22 nauczycieli.

Szkoły oferują uczniom nie tylko edukację na wysokim poziomie, ale również zapewniają szeroką ofertę dodatkowych zajęć edukacyjnych, sportowych i kulturalnych. Dzięki temu dzieci i młodzież z terenu miasta mają duże możliwości rozwoju, odnoszą też liczne sukcesy naukowe, sportowe i kulturalne.

Odnosnie liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych od roku 2005 zanotowano niewielki spadek, większy spadek wskazać można odnośnie liczby uczniów gimnazjum (ryc. 13.). Nadal jednak gimnazjum w Twardogórze pozostaje dużą, liczącą ponad 400 uczniów placówką. Wskazać należy również na wysokie kwalifikacje nauczycieli uczących w szkołach podstawowych i Gimnazjum nr 1, co uwidoczniono w tabeli 7.

Ryc. 13. Liczba uczniów w szkołach w Twardogórze
Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Twardogórze.

Tabela 7. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i ilość etatów

Posiadane kwalifikacje	Stopień awansu zawodowego nauczyciela								
	Stażysta		Kontraktowy		Mianowany		Dyplomowany		Razem
	SP	G	SP	G	SP	G	SP	G	
Doktor, magister z przygotowaniem pedagogicznym	0,00	0,00	4,00	4,00	19,22	18,61	14,87	21,77	82,47
Magister z przygotowaniem pedagogicznym, licencjat z przygotowaniem pedagogicznym	0,00	1,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	3,00
Licencjat bez przygotowania pedagogicznego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Inne kwalifikacje	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89	0,00	0,00	0,00	0,89
Łącznie	0,00	1,00	4,00	5,00	21,11	18,61	14,87	21,77	83,36

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Twardogórze.

Do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza uczęszcza ponad 500 uczniów (wraz ze szkołą dla dorosłych), uczy tu 30 nauczycieli. Zespół Szkół oferuje naukę w następujących typach szkół:

- Liceum Ogólnokształcące – z przedmiotami wiodącymi: język niemiecki, geografia,
- Technikum – w zawodach: technik ekonomista, technik technologii drewna,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa – wielozawodowa, oferująca zawody 2-letnie: kucharz małej gastronomii i sprzedawca oraz zawody 3-letnie: fryzjer, tapicer, mechanik pojazdów samochodowych, stolarz, cukiernik, piekarz oraz inne,
- Szkoła Policealna dla Dorosłych o profilu technik ekonomista,
- Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych.

2.11. Ochrona zdrowia

Na terenie miasta Twardogóra znajdują się następujące placówki świadczące usługi zdrowotne:

- Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Intermedicatus”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Wamed”,
- Stomatologiczny Zakład Specjalistyczny „Omni-Dent” w Twardogórze.

W ramach przychodni ZPZOZ w Twardogórze funkcjonują gabinety ogólne oraz dwa gabinety specjalistyczne – ginekolog i laryngolog. Placówka zatrudnia 10 lekarzy, w tym 2 specjalistów. W przychodni funkcjonuje także zaplecze diagnostyczne. Ponadto w Goszczu i Grabownie Wielkim funkcjonują Wiejskie Ośrodki Zdrowia, a w Domasławicach punkt medyczny.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Wamed” posiadający umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia prowadzi następujące poradnie, jak: chirurgiczna, urazowo-ortopedyczna, neurologiczna, zdrowia psychicznego, okulistyczna. Zatrudnia on 9 lekarzy.

Kolejny NZOZ „Intermedicatus” prowadzi następujące usługi: poradnia stomatologiczna, gabinet USG, laboratorium analiz lekarskich oraz w ramach praktyki prywatnej: rehabilitację leczniczą, gabinet laryngologiczny, gabinet internistyczno-kardiologiczny.

W Stomatologicznym Zakładzie Specjalistycznym praktykuje 2 lekarzy stomatologów.

Mieszkańcy miasta Twardogóra mają obecnie dostęp do trzech aptek.

W Twardogórze funkcjonuje także Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Oleśnicy.

Ponadto w ramach Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze działa Punkt Konsultacyjny dla osób z problemami alkoholowymi i osób współuzależnionych.

Ofertę służby zdrowia uzupełniają oferty prywatne w tym zakresie – swoje usługi oferuje w mieście 8 prywatnych praktyk lekarskich i 1 prywatna praktyka stomatologiczna.

2.12. Kultura

Głównymi animatorami życia kulturalnego w Twardogórze są Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Twardogóra oraz szkoły.

Działalność kulturalna i artystyczna Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Twardogórze obejmuje funkcjonowanie zespołów artystycznych, organizację konkursów artystycznych, wystaw, imprez i projekcji filmowych.

W ramach GOSiR działa zespół folklorystyczny „Grabowanie”, mieszczący się w Szkole Podstawowej w Grabownie Wielkim oraz koło wokalne „Impuls” organizujące swoje zajęcia w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Twardogórze.

GOSiR organizuje cykliczne imprezy, takie jak:

- Gminny Przegląd Kolęd i Pastorałek (styczeń) – w 2009 roku na przeglądzie zaprezentowało się 38 podmiotów (soliści, zespoły wokalne, zespoły wokalo-instrumentalne i chóry), łącznie 220 osób w pięciu kategoriach wiekowych: przedszkole (5-6 lat), szkoła podstawowa klasy I - III, szkoła podstawowa klasy IV - VI, gimnazjum, powyżej 16 lat,
- Gminny Konkurs Piosenki Polskiej (marzec) – w 2009 roku konkurs został przeprowadzony w pięciu kategoriach wiekowych, a jego uczestnikami byli mieszkańcy miasta i gminy Twardogóra,
- Gminny Turniej Tańca (kwiecień) – turniej jest adresowany do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych mieszkających na terenie miasta i gminy Twardogóra. Cele turnieju to: popularyzowanie tańca, konfrontacja dorobku artystycznego, rozwijanie wrażliwości estetycznej, wymiana doświadczeń pomiędzy uczestnikami i instruktorami, integracja środowiska lokalnego.

W 2009 roku został również zorganizowany I Gminny Festiwal Pieśni Patriotycznej i Żołnierskiej oraz I Festiwal Orkiestr Dętych.

W 2009 roku GOSiR zorganizował imprezy artystyczne, takie jak: koncert kolęd Eleni, występ kabaretu „Neo-Nówka”, koncert zespołu „Tercet Egzotyczny”, występ kabaretu „paranienormalni”, występ kabaretu „Bzik”, a także projekcje filmów: „To nie tak, jak myślisz, kotku” i „Popieluszko” oraz – wraz ze Szkołą Podstawową nr 2 w Twardogórze – wystawę: Ludobójstwo dokonane na Polakach w latach 1939-1947 przez Organizację Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) i Ukraińską Powstańczą Armię (UPA).

W mieście odbywają się również Dni Twardogóry – impreza z mnóstwem atrakcji, m.in. występami gwiazd polskiej estrady (czerwiec) oraz Dożynki Gminne (sierpień).

Gminną sieć bibliotek tworzą trzy placówki – w Twardogórze oraz filie w Goszczu i Grabownie Wielkim.

Wiele imprez o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym odbywa się również na terenach wiejskich gminy. Z imprez zarówno w mieście, jak i na wsiach, korzystają wszyscy mieszkańcy gminy.

I Festiwal Orkiestr Dętych

Występ mikołajkowy kabaretu „Bzik”

Dożynki Gminne

Ryc. 14. Kultura w mieście Twardogóra (2009)

Źródło: Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, www.gosir.twardogora.pl.

2.13. Sport

Baza sportowa, jaką oferuje Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji jest ofertą dla wszystkich – dla mieszkańców i gości, którzy do Twardogóry przyjeżdżają. Jest na takim poziomie, że umożliwia uprawianie nie tylko rekreacji, ale także sportu kwalifikowanego.

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji posiada następującą bazę:

- Halę sportowo-widowiskową – ze sceną o nawierzchni drewnianej o wymiarach 50 x 30 m. Istnieje możliwość podziału sali na 3 segmenty gry w koszykówkę i siatkówkę. Dodatkowo przy hali funkcjonują: sala gimnastyczna o nawierzchni syntetycznej o wymiarach 36,6 x 19 m, sala aerobiku, sala taneczna, siłownia, pełne zaplecze sanitarne (5 szatni z natryskami). Hala posiada stałą widownię na 550 miejsc,
- Trzy poziomowe korty tenisowe (z oświetleniem) o nawierzchni ceglanej,
- Wielofunkcyjne boiska ze sztuczną nawierzchnią – „Moje boisko ORLIK 2012”,
- Stadion sportowy z bieżnią 400 metrową z główną płytą trawiastą o wymiarach 110 x 70 m. Stadion ma pełne zaplecze sanitarne (szatnie, natryski), trybuny na 640 miejsc siedzących i parking,
- Siłownię,
- Zbiornik rekreacyjny na rzece Skoryni – latem funkcjonuje tam wypożyczalnia kajaków,
- Otwarte kąpielisko z podgrzewaną wodą i lodowisko
- Świetlicę środowiskową „Harcówka” z salą konferencyjną na ok. 90 miejsc. Jest to obiekt klimatyzowany z dostępem do zaplecza kuchennego, otoczony dużym terenem zielonym, w całości ogrodzonym i oświetlonym.

GOSiR w Twardogórze organizuje otwarte imprezy sportowe dla dzieci i młodzieży. W okresie letnim organizuje m.in. festyny, wakacyjne turnieje osiedlowe, turnieje

piłkarskie, turnieje tenisowe, turnieje siatkówki plażowej, biegi przełajowe i uliczne, wyścigi kolarskie oraz współdziała z klubami i innymi podmiotami działającymi na terenie gminy Twardogóra przy organizacji imprez sportowo rekreacyjnych i kulturalnych. W okresie zimowym GOSiR organizuje kuligi oraz turnieje na sali sportowej. W ciągu roku prowadzi ligę halowej piłki nożnej, ligę piłki nożnej na trawie oraz ligę piłki siatkowej. Oferowane są też zajęcia z aerobiku i gimnastyki kręgosłupa.

GOSiR organizuje m.in. następujące cykliczne imprezy:

1. Ogólnopolski Wyścig Kolarski o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy (kwiecień),
2. Ogólnopolski Turniej Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy (czerwiec),
3. Międzywojewódzki bieg na orientację (czerwiec),
4. Międzynarodowy Bieg Uliczny o Puchar Przewodniczącego Rady Miejskiej (wrzesień),
5. Memoriał Jana Kuliga – turniej tenisa ziemnego (wrzesień),
6. Międzynarodowy Turniej Piłki Siatkowej Kobiet oraz Ogólnopolski Turniej Piłki Siatkowej (październik).

Obiekty sportowe w Twardogórze

Międzynarodowy Bieg Uliczny 2009

Rodzinny Festyn Rekreacyjny „Harcówka” 2009

Ryc. 15. Sport w mieście Twardogóra

Źródło: Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, www.gosir.twardogora.pl.

2.14. Organizacje pozarządowe

Na terenie Twardogóry działają organizacje pozarządowe – aktywne głównie w sferze sportu i rekreacji, ale nie tylko. Organizacje pozarządowe mające swoją siedzibę w Twardogórze zestawiono w tabeli 8, na podstawie informacji Starstwa Powiatowego w Oleśnicy oraz Stowarzyszenia Klon/Jawor, prowadzącego bazę organizacji pozarządowych. Podmioty non-profit w Twardogórze nie tylko same prowadzą działalność, ale współpracują również z władzami gminnymi w realizacji ważnych zadań społecznych.

Tabela 8. Wykaz organizacji pozarządowych działających w mieście Twardogóra

L.p.	Nazwa organizacji	Pola działań
1.	Gminny Szkolny Związek Sportowy	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
2.	Gminny Klub Sportowy „Lotnik”	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
3.	Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
4.	Międzyszkolny Ludowy Klub Sportowy „ECHO”	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
5.	Ognisko Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej „Błyskawica”	edukacja i wychowanie ochrona i promocja zdrowia hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
6.	Stowarzyszenie Pomocy Samotnym Matkom i Dzieciom- Wolontariat w Twardogórze	edukacja i wychowanie usługi socjalne, pomoc społeczna
7.	Uczniowski Klub Sportowy „FOX”	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
8.	Stowarzyszenie „Potęga lasu”	działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i chorych
9.	Stowarzyszenie „Wyciągnij rękę do drugiej osoby”	pomoc społeczna
10.	Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej – Ognisko „Błyskawica”	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
11.	Liga Obrony Kraju Zarząd Miejsko-Gminny	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
12.	Ochotnicza Straż Pożarna	ochrona przeciwpożarowa
13.	Klub Sportowy „Lotnik” WHM	hobby, rozwój zainteresowań, sport, rekreacja, turystyka, wypoczynek
14.	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka	brak danych

Źródło: Powiat oleśnicki, www.powiat-olesnicki.pl.

3. WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO

3.1. Metoda identyfikacji obszaru rewitalizowanego

Zgodnie z zapisami Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 wymiar miejski realizacji polityki spójności w Polsce w tym okresie programowania będzie realizowany m.in. poprzez promowanie wewnętrznej spójności obszarów miejskich, mające na celu ograniczenie wysokiej koncentracji problemów gospodarczych, ekologicznych oraz społecznych wewnątrz ośrodków miejskich oraz wzmacnianie procesu odbudowy gospodarczego potencjału miast.

Ze względu na zdiagnozowany deficyt ilościowy i jakościowy istniejącego zasobu mieszkaniowego, jednym z elementów rewitalizacji miast jest wspieranie działań mających na celu renowację mieszkalnictwa na obszarach dotkniętych lub zagrożonych degradacją fizyczną i wykluczeniem społecznym.

Komisja Europejska w art. 47 ust. 1 Rozporządzenia 1828/2006 określiła kryteria w oparciu o które będą definiowane obszary objęte interwencją w zakresie mieszkalnictwa. Biorąc pod uwagę specyfikę polskich uwarunkowań rozwojowych, w szczególności na obszarach zurbanizowanych oraz możliwości dostępu do danych statystycznych obrazujących zmiany społeczno-ekonomiczne oraz stan infrastruktury mieszkaniowej, liczbę kryteriów ograniczono do następujących:

- Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia,
- Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń,
- Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej,
- Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.

Wybrane kryteria charakteryzują każdą z koniecznych do uwzględnienia sfer: społeczną, gospodarczą i przestrzenną (infrastrukturalną).

Inwestycje w zakresie mieszkalnictwa mogą być realizowane wyłącznie na wyznaczonych (wyodrębnionych) obszarach wsparcia spełniających łącznie co najmniej trzy z powyższych kryteriów.

Wyznaczając obszar rewitalizowany w mieście Twardogóra posłużono się następującymi kryteriami i wskaźnikami:

Kryterium 1: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;

Wskaźnik: Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności;

Kryterium 2: Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia;

Wskaźnik: Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym;

Kryterium 3: Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;

Wskaźnik: Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób;

Kryterium 4: Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego;

Wskaźnik: Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %).

Za obszar kwalifikujący się do wsparcia w zakresie mieszkalnictwa uznano obszar dla którego wartości wskazanych powyżej wskaźników są większe (w przypadku wskaźnika liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób – mniejsze) niż określona wartość referencyjna dla całego województwa.

Wartości referencyjne dla wskaźników dla województwa dolnośląskiego określone zostały na następującym poziomie:

Wskaźnik: Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności – 65;

Wskaźnik: Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym – 4,5;

Wskaźnik: Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób – 10,5;

Wskaźnik: Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %) – 86,6.

Podkreślić należy, że cztery wybrane tu kryteria charakteryzują każdą z koniecznych do uwzględniania sfer: społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Obszar rewitalizowany został wyznaczony w oparciu o analizę danych statystycznych dostarczonych przez Urząd Miejski w Twardogórze, Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy Filia w Twardogórze, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze oraz Główny Urząd Statystyczny we Wrocławiu.

3.2. Diagnoza miasta pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji obszaru wsparcia

Twardogóra, zgodnie z danymi Urzędu Miasta, na dzień 31 grudnia 2006 roku liczyła sobie 6 799 mieszkańców. Poniższa tabela prezentuje rozkład ludności miasta z podziałem na ulice (tab. 9.).

Tabela 9. Ludność miasta Twardogóra według ulic

Ulica	Liczba ludności (31.12.2006)
Akacyjowa	11
Aleje	68
Adama Asnyka	56
Stefana Batorego	29
Boczna	19
Bolesława Chrobrego	60
Bolesława Krzywoustego	45
Borówkowa	52
Brzozowa	32
Bukowa	4
Bydgoska	75
Henryka Dąbrowskiego	63
Dębowa	17
Długa	162
Gdańska	41
Grunwaldzka	37
Grzybowa	100
Św. Jadwigi	90
Jagienki	5
Jagodowa	12
Kasztanowa	0
Kazimierza Wielkiego	46
Jana Kilińskiego	18
Klonowa	2
Kmicica	12
Pl. Kolejowy	43
Hugona Kołłątaja	32
Mikołaja Kopernika	29
Tadeusza Kościuszki	55
Józefa Ignacego Kraszewskiego	56
Krótką	22
Krucza	9
Krzywa	20
Leśna	155
Leśne Domy	19
Lipowa	226
Władysława Łokietka	56
1 Maja	133
Malinowa	38
Adama Mickiewicza	123
Młyńska	155
Cypriana Kamila Norwida	75
Ogrodowa	664
Okrężna	174
Oleśnicka	120
Osiedle	129
Ignacego Paderewskiego	255
Partyzantów	109
Pl. Piastów	321
Polna	0
Poprzeczna	9
Poznańska	71

Bolesława Prusa	75
Przyjaciół Żołnierza	130
Ratuszowa	550
Róż	44
Rynek	258
Rzemieśnicza	21
Henryka Sienkiewicza	109
Juliusza Słowackiego	11
Sosnowa	66
Spokojna	29
Sportowa	0
Stanisława Staszica	23
Stolarska	8
Szkolna	84
Pl. Targowy	24
Topolowa	34
Toruńska	0
Trzebnicka	118
Tulipanów	80
Władysława Warneńczyka	39
Ludwika Waryńskiego	29
Wielkopolska	272
Księcia Henryka Wiernego	87
Wierzbowa	0
Władysława Jagiełły	68
Wojska Polskiego	0
Wołodajewskiego	83
Wrocławska	342
Zagłoby	21
Zbyszka	22
Stefana Żeromskiego	18
Razem	6799

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Twardogórze.

3.2.1. Kryterium 1: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia

Problemem występującym w Twardogórze jest ubóstwo i wykluczenie społeczne, skoncentrowane szczególnie na niektórych obszarach miasta. Osobami objętymi różnego typu kwestiami społecznymi prowadzącymi do ubóstwa i ekskluzji zajmuje się Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Zgodnie z danymi MGOPS w 2006 roku z pomocy społecznej skorzystało 393 mieszkańców Twardogóry, a wskaźnik korzystających z pomocy społecznej dla miasta wyniósł 57,8. Zestawienie ludności korzystającej z pomocy społecznej oraz wskaźników osób korzystających z zasiłku pomocy społecznej na 1 tys. ludności zawiera tabela 10.

Tabela 10. Wskaźnik: Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności w mieście Twardogóra według ulic

Ulica	Liczba osób	Liczba osób
-------	-------------	-------------

	korzystających z pomocy społecznej (2006)	korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności
Akacyjowa	0	0,0
Aleje	10	147,1
Adama Asnyka	0	0,0
Stefana Batorego	0	0,0
Boczna	0	0,0
Bolesława Chrobrego	0	0,0
Bolesława Krzywoustego	2	44,4
Borówkowa	0	0,0
Brzozowa	3	93,8
Bukowa	0	0,0
Bydgoska	13	173,3
Henryka Dąbrowskiego	19	301,6
Dębowa	0	0,0
Długa	16	98,8
Gdańska	4	97,6
Grunwaldzka	0	0,0
Grzybowa	4	40,0
Św. Jadwigi	8	88,9
Jagienki	0	0,0
Jagodowa	3	250,0
Kasztanowa	0	-
Kazimierza Wielkiego	0	0,0
Jana Kilińskiego	0	0,0
Klonowa	0	0,0
Kmicica	0	0,0
Pl. Kolejowy	0	0,0
Hugona Kołłątaja	0	0,0
Mikołaja Kopernika	0	0,0
Tadeusza Kościuszki	0	0,0
Józefa Ignacego Kraszewskiego	0	0,0
Krótką	0	0,0
Krucza	0	0,0
Krzywa	0	0,0
Leśna	0	0,0
Leśne Domy	0	0,0
Lipowa	14	61,9
Władysława Łokietka	0	0,0
1 Maja	18	135,3
Malinowa	4	105,3
Adama Mickiewicza	1	8,1
Młyńska	28	180,6
Cypriana Kamila Norwida	0	0,0
Ogrodowa	9	13,6
Okrężna	0	0,0
Oleśnicka	1	8,3
Osiedle	0	0,0
Ignacego Paderewskiego	3	11,8
Partyzantów	0	0,0
Pl. Piastów	39	121,5
Połna	0	-
Poprzeczna	0	0,0
Poznańska	4	56,3

Bolesława Prusa	0	0,0
Przyjaciół Żołnierza	1	7,7
Ratuszowa	53	96,4
Róż	0	0,0
Rynek	23	89,1
Rzemieśnicza	0	0,0
Henryka Sienkiewicza	13	119,3
Juliusza Słowackiego	0	0,0
Sosnowa	0	0,0
Spokojna	0	0,0
Sportowa	0	-
Stanisława Staszica	0	0,0
Stolarska	0	0,0
Szkolna	1	11,9
Pl. Targowy	8	333,3
Topolowa	0	0,0
Toruńska	0	-
Trzebnicka	29	245,8
Tulipanów	0	0,0
Władysława Warneńczyka	8	205,1
Ludwika Waryńskiego	0	0,0
Wielkopolska	4	14,7
Księcia Henryka Wiernego	2	23,0
Wierzbowa	0	-
Władysława Jagiełły	4	58,8
Wojska Polskiego	0	-
Wołodajewskiego	0	0,0
Wrocławska	44	128,7
Zagłoby	0	0,0
Zbyszka	0	0,0
Stefana Żeromskiego	0	0,0
Razem	393	57,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

3.2.2. Kryterium 2: Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia

Kolejnym problemem, ściśle wiążącym się z kwestią ubóstwa i ekсклюzji społecznej jest bezrobocie, również skoncentrowane na niektórych obszarach miasta.

Stopa bezrobocia w powiecie oleśnickim jest nieznacznie wyższa niż stopa bezrobocia na Dolnym Śląsku i średnio w kraju – w 2008 roku stopa bezrobocia wynosiła w Polsce 9,5%, w województwie dolnośląskim 10,0%, zaś w powiecie oleśnickim 11,4%.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Twardogóra w latach 2003-2008 spadł znacząco, choć w 2008 roku można zanotować niewielki wzrost w porównaniu z rokiem 2007.

Na dzień 31 grudnia 2006 roku w mieście Twardogóra zarejestrowanych było 358 bezrobotnych, w tym 219 bezrobotnych długotrwale, zaś na dzień 1 listopada 2009 roku

liczba bezrobotnych wynosiła 360, zaś bezrobotnych długotrwale 132. Widać więc spadek bezrobocia długotrwałego, jednakże ogółem bezrobocie utrzymuje się w mieście na podobnym co w 2006 roku poziomie. Zauważyć należy trudności w podejmowaniu pracy przez osoby długotrwale bezrobotne, niepełnosprawne i absolwentów. Rodzi to konieczność podejmowania aktywnych działań na rzecz rozwoju gospodarczego i aktywnej walki z bezrobociem.

Dla miasta Twardogóra wskaźnik udziału długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 4,7 (tab. 11.).

Tabela 11. Wskaźnik: Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w mieście Twardogóra według ulic

Ulica	Liczba osób długotrwale bezrobotnych (31.12.2006)	Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym
Akacyjowa	0	0,0
Aleje	2	4,3
Adama Asnyka	2	4,8
Stefana Batorego	0	0,0
Boczna	1	8,3
Bolesława Chrobrego	0	0,0
Bolesława Krzywoustego	2	6,9
Borówkowa	0	0,0
Brzozowa	1	5,3
Bukowa	0	0,0
Bydgoska	1	2,1
Henryka Dąbrowskiego	3	7,7
Dębowa	0	0,0
Długa	6	5,4
Gdańska	1	3,6
Grunwaldzka	1	4,0
Grzybowa	0	0,0
Św. Jadwigi	0	0,0
Jagienki	0	0,0
Jagodowa	0	0,0
Kasztanowa	0	-
Kazimierza Wielkiego	1	2,7
Jana Kilińskiego	1	7,1
Klonowa	0	0,0
Kmicica	0	0,0
Pl. Kolejowy	2	8,0
Hugona Kołłątaja	1	5,0
Mikołaja Kopernika	1	4,8
Tadeusza Kościuszki	0	0,0
Józefa Ignacego Kraszewskiego	1	2,3
Krótką	1	7,1
Krucza	0	0,0
Krzywa	1	10,0
Leśna	2	2,0

Leśne Domy	0	0,0
Lipowa	11	6,9
Władysława Łokietka	2	5,1
1 Maja	5	5,9
Malinowa	2	7,4
Adama Mickiewicza	1	1,3
Młyńska	5	4,8
Cypriana Kamila Norwida	4	7,4
Ogrodowa	17	3,6
Okrężna	4	3,2
Oleśnicka	5	6,8
Osiedle	6	7,9
Ignacego Paderewskiego	2	1,1
Partyzantów	3	4,0
Pl. Piastów	15	7,5
Polna	0	-
Poprzeczna	0	0,0
Poznańska	1	2,2
Bolesława Prusa	3	4,9
Przyjaciół Żołnierza	6	6,7
Ratuszowa	17	4,8
Róż	1	3,0
Rynek	16	10,3
Rzemieśnicza	0	0,0
Henryka Sienkiewicza	6	9,2
Juliusza Słowackiego	1	1,4
Sosnowa	4	9,3
Spokojna	1	4,3
Sportowa	0	-
Stanisława Staszica	0	0,0
Stolarska	0	0,0
Szkolna	0	0,0
Pl. Targowy	0	0,0
Topolowa	0	0,0
Toruńska	0	-
Trzebnicka	11	15,9
Tulipanów	1	2,0
Władysława Warneńczyka	2	6,9
Ludwika Waryńskiego	0	0,0
Wielkopolska	12	6,6
Księcia Henryka Wiernego	1	1,6
Wierzbowa	0	-
Władysława Jagiełły	4	8,2
Wojska Polskiego	0	-
Wołodjowskiego	2	3,8
Wrocławska	14	6,0
Zagłoby	2	13,3
Zbyszka	1	5,9
Stefana Żeromskiego	0	0,0
Razem	219	4,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy Filia w Twardogórze.

3.2.3. Kryterium 3: Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej

Kolejnym problemem, a zarazem kryterium umożliwiającym identyfikację obszaru wsparcia jest wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej. W mieście działalność gospodarczą w 2006 roku prowadziły 683 podmioty. Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób dla całego miasta wyniósł 10,0 (tab. 12.)

Tabela 12. Wskaźnik: Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób w mieście Twardogóra według ulic

Ulica	Liczba podmiotów gospodarczych (31.12.2006)	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób
Akacyjowa	3	27,3
Aleje	3	4,4
Adama Asnyka	5	8,9
Stefana Batorego	7	24,1
Boczna	1	5,3
Bolesława Chrobrego	2	3,3
Bolesława Krzywoustego	4	8,9
Borówkowa	5	9,6
Brzozowa	3	9,4
Bukowa	1	25,0
Bydgoska	7	9,3
Henryka Dąbrowskiego	8	12,7
Dębowa	2	11,8
Długa	16	9,9
Gdańska	0	0,0
Grunwaldzka	4	10,8
Grzybowa	7	7,0
Św. Jadwigi	7	7,8
Jagienki	0	0,0
Jagodowa	0	0,0
Kasztanowa	0	-
Kazimierza Wielkiego	2	4,3
Jana Kilińskiego	5	27,8
Klonowa	1	50,0
Kmicica	1	8,3
Pl. Kolejowy	2	4,7
Hugona Kołłątaja	2	6,3
Mikołaja Kopernika	0	0,0
Tadeusza Kościuszki	7	12,7
Józefa Ignacego Kraszewskiego	3	5,4
Krótka	13	59,1
Krucza	1	11,1
Krzywa	1	5,0
Leśna	25	16,1
Leśne Domy	4	21,1
Lipowa	14	6,2
Władysława Łokietka	3	5,4
1 Maja	17	12,8
Malinowa	5	13,2
Adama Mickiewicza	19	15,4
Młyńska	7	4,5

Cypriana Kamila Norwida	12	16,0
Ogrodowa	27	4,1
Okrężna	17	9,8
Oleśnicka	19	15,8
Osiedle	16	12,4
Ignacego Paderewskiego	9	3,5
Partyzantów	16	14,7
Pl. Piastów	30	9,3
Polna	0	-
Poprzeczna	0	0,0
Poznańska	12	16,9
Bolesława Prusa	8	10,7
Przyjaciół Żołnierza	14	10,8
Ratuszowa	46	8,4
Róż	8	18,2
Rynek	26	10,1
Rzemieśnicza	8	38,1
Henryka Sienkiewicza	4	3,7
Juliusza Słowackiego	11	100,0
Sosnowa	8	12,1
Spokojna	8	27,6
Sportowa	0	-
Stanisława Staszica	11	47,8
Stolarska	4	50,0
Szkolna	8	9,5
Pl. Targowy	4	16,7
Topolowa	2	5,9
Toruńska	0	-
Trzebnicka	10	8,5
Tulipanów	2	2,5
Władysława Warneńczyka	2	5,1
Ludwika Waryńskiego	9	31,0
Wielkopolska	34	12,5
Księcia Henryka Wiernego	7	8,0
Wierzbowa	0	-
Władysława Jagiełły	9	13,2
Wojska Polskiego	10	-
Wołodyjowskiego	6	7,2
Wrocławska	43	12,6
Zagłoby	0	0,0
Zbyszka	2	9,1
Stefana Żeromskiego	4	22,2
Razem	683	10,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Głównego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

3.2.4. Kryterium 4: Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego

Na terenie miasta występuje zarówno zabudowa jednorodzinna, jak i wielorodzinna, o zróżnicowanej intensywności. Przeważającą formą zabudowy, która przeżywa

intensywny rozwój jest zabudowa jednorodzinna wolnostojąca. Sporadycznie występują te bardziej intensywne formy zabudowy jednorodzinnej: bliźniacza i szeregową.

Większość zabudowy jednorodzinnej w mieście powstało po roku 1970 i jest ona na ogół w bardzo dobrym stanie technicznym. Zabudowa wielorodzinna w Twardogórze reprezentowana jest w dwóch zasadniczych typach: zabudowa sprzed II wojny światowej i zabudowa „blokowa” realizowana w latach 70-tych. Zależnie od czasu powstania stan techniczny budynków jest bardzo różny, często niezadowalający.

Brak jest dokładnych danych co do wieku budynków zlokalizowanych przy poszczególnych ulicach miasta.

3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego

Na podstawie analiz danych statystycznych obrazujących wskaźniki przyjętych do wyznaczenia powyższego obszaru rewitalizowanego kryteriów wskazany został obszar wsparcia.

Teren rewitalizowany ma powierzchnię 47 ha i jest zamieszkiwany przez 3547 osób, co stanowi 52% ogółu mieszkańców.

Obszar ten obejmuje teren wyznaczony następującymi ulicami i granicami: ul. Sosnowa (nie wchodzi w obszar, stanowi jego granicę) – ul. Brzozowa (nie wchodzi w obszar, stanowi jego granicę) – ul. Lipowa (nie wchodzi w obszar, stanowi jego granicę) – ul. Wielkopolska – ul. Długa – pl. Targowy – ul. Poznańska (nie wchodzi w obszar, stanowi jego granicę) – rzeka Skorynia – ul. Wrocławska.

Teren przeznaczony do rewitalizacji z podziałem na ulice zestawiono w tabeli 13.

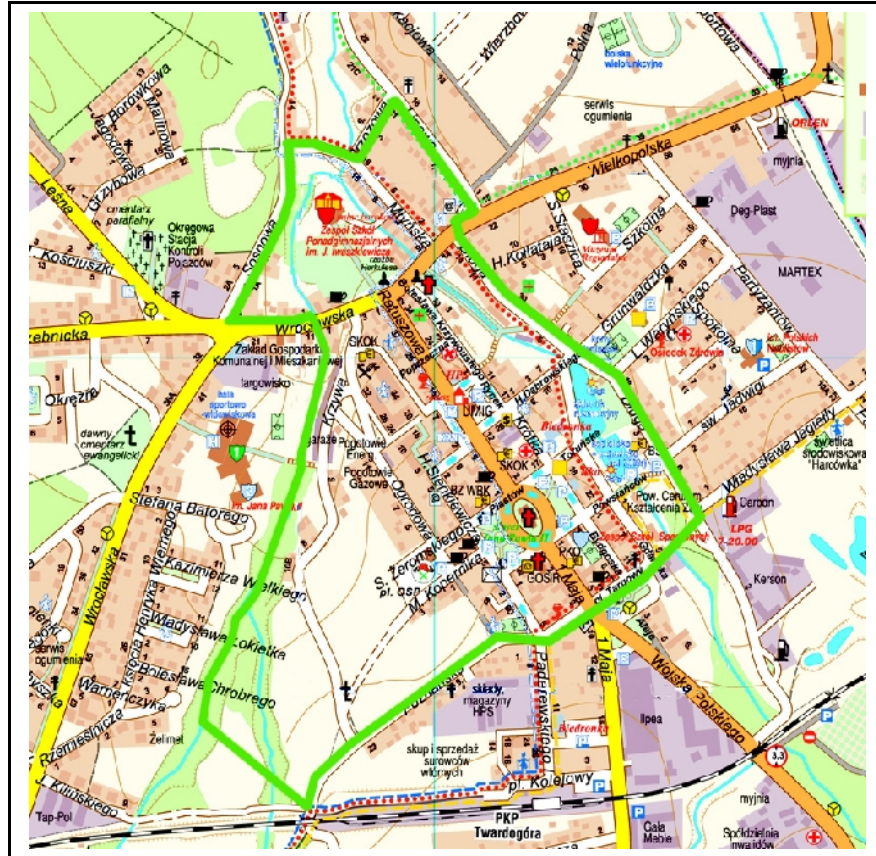
Tabela 13. Obszar rewitalizowany według ulic

Ulica	Liczba ludności (31.12.2006)
Rynek	258
Ratuszowa	550
Bolesława Krzywoustego	45
Poprzeczna	9
Długa	162
Henryka Dąbrowskiego	63
Henryka Sienkiewicza	109
Krótką	22
Bydgoska	75

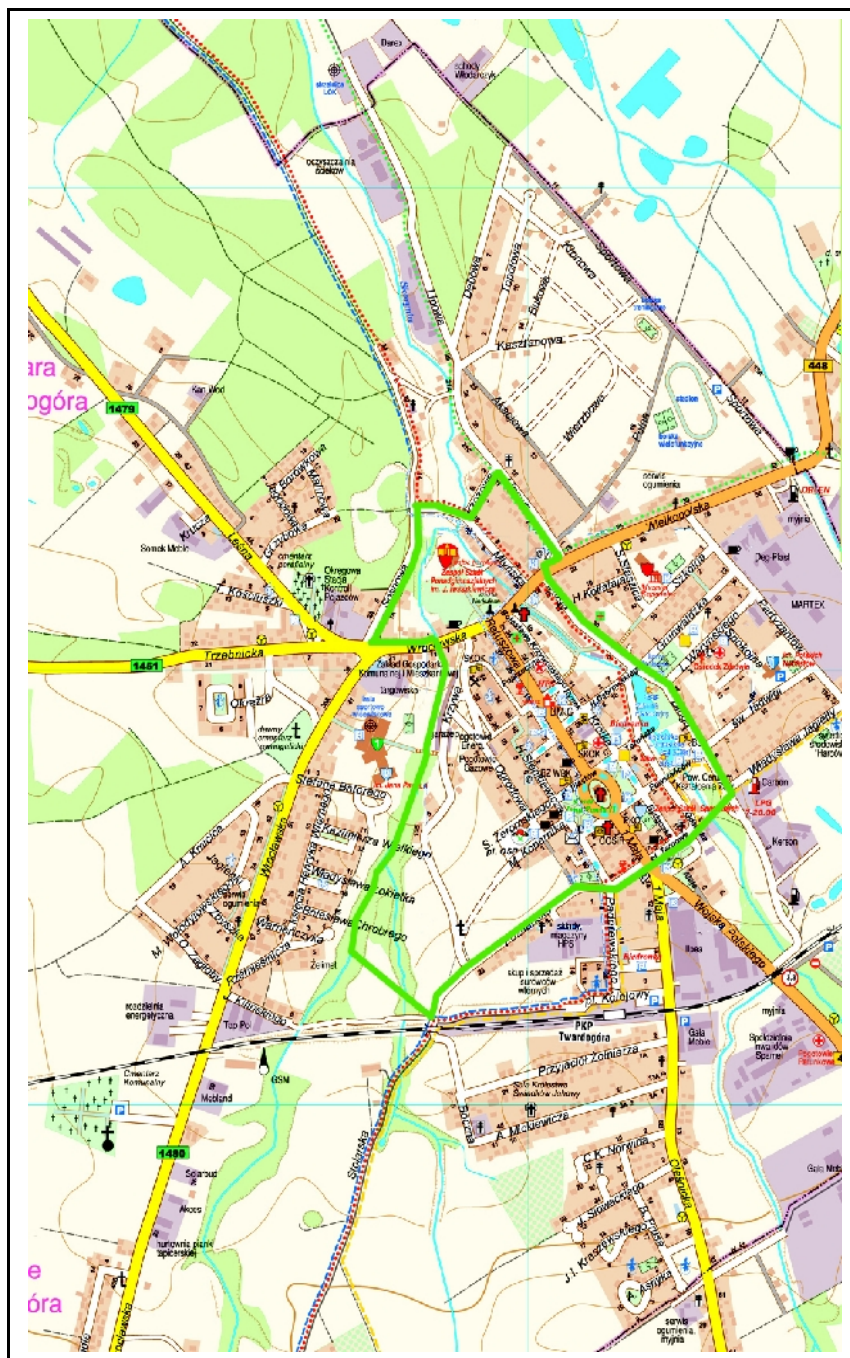
Toruńska	0
Gdańska	41
Ogrodowa	664
Stefana Żeromskiego	18
Pl. Piastów	321
Pl. Targowy	24
1 Maja	133
Ignacego Paderewskiego	255
Mikołaja Kopernika	29
Młyńska	155
Wrocławska	342
Wielkopolska	272
Razem	3547

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Twardogórze.

Poniższe mapy prezentują obszar rewitalizowany i jego usytuowanie na tle miasta.

Ryc. 16. Obszar rewitalizowany
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 17. Obszar rewitalizowany na tle miasta
Źródło: Opracowanie własne.

3.4. Diagnoza obszaru rewitalizowanego pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji

Wyznaczony obszar rewitalizacji określono na podstawie kryteriów takich, jak: wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia, wysoka stopa długotrwałego bezrobocia, niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej oraz niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.

Obszar zakwalifikowany do wsparcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji charakteryzuje się wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych wyżej wymienionymi wskaźnikami niż określony dla województwa dolnośląskiego.

3.4.1. Kryterium 1: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia

Na obszarze wsparcia znacząco wyższy jest poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego mierzony liczbą osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności – wynosi on 83,5, podczas gdy dla miasta 57,8. Najwyższe notowania wskaźnik ten przyjmuje na ulicach: Henryka Dąbrowskiego, Henryka Sienkiewicza, Bydgoskiej, pl. Piastów, pl. Targowym, 1 Maja, Młyńskiej i Wrocławskiej (tab. 14.).

Tabela 14. Wskaźnik: Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności na obszarze wsparcia według ulic

Ulica	Liczba mieszkańców (31.12.2006)	Liczba osób korzystających z zasiłków (2006)	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności
Rynek	258	23	89,1
Ratuszowa	550	53	96,4
Bolesława Krzywoustego	45	2	44,4
Poprzeczna	9	0	0,0
Długa	162	16	98,8
Henryka Dąbrowskiego	63	19	301,6
Henryka Sienkiewicza	109	13	119,3
Krótką	22	0	0,0
Bydgoska	75	13	173,3
Toruńska	0	0	-
Gdańska	41	4	97,6
Ogrodowa	664	9	13,6
Stefana Żeromskiego	18	0	0,0
Pl. Piastów	321	39	121,5
Pl. Targowy	24	8	333,3
1 Maja	133	18	135,3
Ignacego Paderewskiego	255	3	11,8
Mikołaja Kopernika	29	0	0,0
Młyńska	155	28	180,6
Wrocławska	342	44	128,7
Wielkopolska	272	4	14,7
Razem	3547	296	83,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Wskaźnik: liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności na obszarze wsparcia wynosi 83,5 i jest wyższy od wartości referencyjnej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 65,0. Uprawnia to do zakwalifikowania wskazanego obszaru jako obszaru wsparcia w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

3.4.2. Kryterium 2: Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia

Kolejnym kryterium przesądzającym o wyborze danego obszaru jest wyższa stopa bezrobocia długotrwałego. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w mieście Twardogóra wynosi 4,7, zaś na obszarze wsparcia 5,3. Widać tu więc znaczącą różnicę – długotrwałe bezrobocie jest na obszarze wsparcia znacząco wyższe niż na pozostałym obszarze Twardogóry. Szczególnie wysoką wartość wskaźnik ten przyjmuje przy ul. Rynek oraz Henryka Sienkiewicza (tab. 15.).

Tabela 15. Wskaźnik: Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze wsparcia według ulic

Ulica	Liczba mieszkańców (31.12.2006)	Liczba osób długotrwale bezrobotnych (31.12.2006)	Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym
Rynek	258	16	10,3
Ratuszowa	550	17	4,8
Bolesława Krzywoustego	45	2	6,9
Poprzeczna	9	0	0,0
Długa	162	6	5,4
Henryka Dąbrowskiego	63	3	7,7
Henryka Sienkiewicza	109	6	9,2
Krótką	22	1	7,1
Bydgoska	75	1	2,1
Toruńska	0	0	-
Gdańska	41	1	3,6
Ogrodowa	664	17	3,6
Stefana Żeromskiego	18	0	0,0
Pl. Piastów	321	15	7,5
Pl. Targowy	24	0	0,0
1 Maja	133	5	5,9
Ignacego Paderewskiego	255	2	1,1
Mikołaja Kopernika	29	1	4,8
Młyńska	155	5	4,8
Wrocławska	342	14	6,0
Wielkopolska	272	12	6,6
Razem	3547	124	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy Filia w Twardogórze.

Wskaźnik: udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze wsparcia wynosi 5,3 i jest wyższy od wartości referencyjnej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 4,5. Uprawnia to do zakwalifikowania wskazanego obszaru jako obszaru wsparcia w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

3.4.3. Kryterium 3: Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej

Kolejne wykorzystane kryterium to niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej. Choć przyjęty do rewitalizacji obszar obejmuje ściśle centrum miasta, w którym zwykle zlokalizowane są różnego typu punkty handlowe i usługowe, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób jest tu nieco niższa niż liczona dla całego miasta. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób wynosi tu 8,4, zaś dla całego miasta 10,0. Najbardziej ubogie pod względem

aktywności gospodarczej są ulice: Poprzeczna, Toruńska, Gdańska i Mikołaja Kopernika, gdzie w ogóle nie zanotowano działalności gospodarczej (tab. 16.).

Tabela 16. Wskaźnik: Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób na obszarze wsparcia według ulic

Ulica	Liczba mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych (31.12.2006)	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób
Rynek	258	26	10,1
Ratuszowa	550	46	8,4
Bolesława Krzywoustego	45	4	8,9
Poprzeczna	9	0	0,0
Długa	162	16	9,9
Henryka Dąbrowskiego	63	8	12,7
Henryka Sienkiewicza	109	4	3,7
Krótką	22	13	59,1
Bydgoska	75	7	9,3
Toruńska	0	0	-
Gdańska	41	0	0,0
Ogrodowa	664	27	4,1
Stefana Żeromskiego	18	4	22,2
Pl. Piastów	321	30	9,3
Pl. Targowy	24	4	16,7
1 Maja	133	17	12,8
Ignacego Paderewskiego	255	9	3,5
Mikołaja Kopernika	29	0	0,0
Młyńska	155	7	4,5
Wrocławska	342	43	12,6
Wielkopolska	272	34	12,5
Razem	3547	299	8,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze i Głównego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze wsparcia wynosi 8,4 i jest niższy od wartości referencyjnej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 10,5. Uprawnia to do zakwalifikowania wskazanego obszaru jako obszaru wsparcia w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

3.4.4. Kryterium 4: Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego

Kolejnym kryterium, dotyczącym bezpośrednio sytuacji mieszkaniowej, jest kryterium niskiego poziomu wartości zasobu mieszkaniowego, mierzonej udziałem budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków. Budynki wybudowane w roku 1989 i później występują na projektowanym obszarze tylko na 4 ulicach: Bolesława Krzywoustego, Krótkiej, Gdańskiej i Ogrodowej – po jednym budynku. Na 179 budynków na całym obszarze wsparcia nowe są tylko 4 budynki.

Tabela 17. Wskaźnik: Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %) na obszarze wsparcia według ulic

Ulica	Liczba budynków powstałych przed 1989 r.	Liczba budynków powstałych w 1989 r. i później	Łącznie liczba budynków	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %)
Rynek	16	0	16	100,0
Ratuszowa	26	0	26	100,0
Bolesława Krzywoustego	5	1	6	83,3
Poprzeczna	1	0	1	100,0
Długa	24	0	24	100,0
Henryka Dąbrowskiego	8	0	8	100,0
Henryka Sienkiewicza	8	0	8	100,0
Krótką	4	1	5	80,0
Bydgoska	8	0	8	100,0
Toruńska	0	0	0	0,0
Gdańska	3	1	4	75,0
Ogrodowa	8	1	9	88,9
Stefana Żeromskiego	2	0	2	100,0
Pl. Piastów	17	0	17	100,0
Pl. Targowy	2	0	2	100,0
1 Maja	9	0	9	100,0
Ignacego Paderewskiego	5	0	5	100,0
Mikołaja Kopernika	2	0	2	100,0
Młyńska	19	0	19	100,0
Wrocławska (obszar należący do obszaru wsparcia)	6	0	6	100,0
Wielkopolska (obszar należący do obszaru wsparcia)	2	0	2	100,0
Razem	175	4	179	97,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Twardogórze.

Wskaźnik: liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków (w %) na obszarze wsparcia wynosi 97,8 i jest wyższy od

wartości referencyjnej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 86,6. Uprawnia to do zakwalifikowania wskazanego obszaru jako obszaru wsparcia w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

3.4.5. Efektywność energetyczna budynków na obszarze wsparcia

Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych na obszarze wsparcia określona została na podstawie ekstrapolacji z wieku budynków. Brak jest bowiem innych, szczegółowych danych, pozwalających na określenie efektywności energetycznej.

W celu określenia efektywności energetycznej wyszczególnione zostały dwie grupy budynków: wybudowane przed rokiem 1989 oraz w roku 1989 i później. Za obiekty o niskiej wydajności energetycznej uznane zostały budynki z pierwszej grupy.

Na 179 budynków zlokalizowanych na obszarze wsparcia aż 175, czyli 97,8% to budynki wybudowane przed 1989 rokiem, a więc 97,8% cechuje się niską wydajnością energetyczną. Są to w większości budynki wzniesione przed II wojną światową oraz w latach 60. i 70., które najczęściej nie przeszły gruntownych remontów.

3.4.6. Zestawienie kryteriów wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji dla miasta Twardogóra wyznaczony został zgodnie z czterema kryteriami, które pozwalają na identyfikację obszarów objętych interwencją w zakresie mieszkalnictwa. Kryteria, odpowiadające im wskaźniki i ich wartości zestawiono w tabeli 18.

Tabela 18. Zestawienie kryteriów wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Kryterium	Wskaźnik	Wartość referencyjna wskaźnika dla	Wartość wskaźnika dla obszaru
------------------	-----------------	---	--------------------------------------

		województwa dolnośląskiego	wsparcia
Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	65	83,5
Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	4,5	5,3
Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	10,5	8,4
Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %)	86,6	97,8

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z powyższej tabeli w oparciu o cztery kryteria: wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia, wysoka stopa długotrwałego bezrobocia, niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej i porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego i odpowiadające im cztery wskaźniki: liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności, udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób i liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %) wyznaczono obszar wsparcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Obszar zakwalifikowany do wsparcia charakteryzuje się wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych wyżej wymienionymi wskaźnikami w odniesieniu do wartości referencyjnej określonej dla województwa dolnośląskiego.

4. CELE REWITALIZACJI

4.1. Uspołecznienie procesu przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji i określania celów rewitalizacji

W opinii Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra niezwykle ważnym elementem przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest uwzględnienie w pracach głosu lokalnej społeczności. Partycypacja obywateli w odniesieniu do Programu powinna obejmować nie tylko przygotowanie LPR, w tym określenie celów rewitalizacji i zadań, ale winna być również elementem zarządzania Programem.

Pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra podczas całego procesu opracowywania LPR byli w stałym kontakcie z zainteresowanymi mieszkańcami miasta, którzy mieli możliwość wyrażania swoich preferencji i opinii oraz wpływania na kształt obszaru rewitalizowanego, określenie celów rewitalizacji i zadań przewidzianych do realizacji. Po określeniu obszaru rewitalizowanego Urząd permanentnie udzielał mieszkańcom przewidzianego do odnowy obszaru wszelkich informacji dotyczących zadań rewitalizacyjnych, w szczególności możliwości uzyskania wsparcia finansowego podejmowanych działań z zakresu mieszkalnictwa w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013.

Ponieważ miasto Twardogóra zdecydowało, że w ramach uspołecznienia działań i umożliwienia podmiotom niepublicznym realizacji działań przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej, projekt będzie realizowało w partnerstwie z podmiotem spoza sektora finansów publicznych, zgodnie z wytycznymi przeprowadziło wybór partnerów. Ogłoszenie o naborze na partnera do Lokalnego Programu Rewitalizacji ukazało się w „Panoramie Oleśnickiej” w dniu 17 marca 2010 roku, w tym samym dniu ogłoszenie zamieszczono też w Biuletynie Informacji Publicznej wraz z wnioskiem inwestycyjnym oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra. Ogłoszenie obowiązywało do dnia 09 kwietnia 2010 roku. Pomimo rozpropagowania informacji o naborze partnera żaden podmiot nie złożył swojej oferty i nabór zakończył się niepowodzeniem.

W związku z tym, że władzom miasta bardzo zależało na włączeniu podmiotów niepublicznych w realizację zadania, pomimo braku zainteresowania wykazanego w prowadzonym naborze, podjęły aktywne działania na rzecz przekonania podmiotów niepublicznych do wspólnej realizacji projektu. Ostatecznie Gmina wybrała partnerów z wolnej ręki.

Do współfinansowania w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” zakwalifikowano więc propozycje partnerów – wspólnot mieszkaniowych zajmujących budynki w ciągu ul. Ratuszowej: 2, 7, 15, 19, 21, 24, 30 i 39.

Urząd Miasta i Gminy Twardogóra pozostaje w stałym kontakcie z przedstawicielami tych wspólnot mieszkaniowych i udziela im wszystkich niezbędnych informacji tak, aby wspólnoty mogły realnie partycypować w projekcie.

4.2. Zidentyfikowane cele rewitalizacji

Cel 1

Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia w trosce o jakość życia mieszkańców

Diagnoza występujących problemów i potrzeb na obszarze wsparcia wskazuje na konieczność podjęcia aktywnych działań na rzecz rewitalizacji tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia.

Jak już wykazano 97,8% budynków na obszarze wsparcia pochodzi sprzed 1989 r., wiele z nich zostało wybudowanych przed II wojną światową, pozostałe głównie w latach 60. i 70. Wiele budynków do tej pory nie przeszło gruntownych remontów, stąd konieczność natychmiastowych działań w tym zakresie.

Zwrócić należy szczególną uwagę na fakt, że obszar wsparcia to przestrzeń o nasileniu negatywnych zjawisk społecznych, takich jak ubóstwo i wykluczenie społeczne oraz bezrobocie. Osoby nie posiadające pracy, ubogie, własnym sumptem nie doprowadzą do remontów budynków w których zamieszkują. Konieczne jest ich wsparcie w tym zakresie.

Jednocześnie podkreślić trzeba, że rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze rewitalizowanym przyniesie w konsekwencji pozytywne skutki nie tylko w odniesieniu do sytuacji mieszkaniowej. Rewitalizacja przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, podniesienia ich samooceny i wiary w możliwość przezwyciężenia trudnej sytuacji, zaś poprawa estetyki terenu może przynieść wzrost zainteresowania tym terenem wśród przedsiębiorców.

Do realizacji celu „mieszkaniowego” przyczyni się szereg zadań polegających przede wszystkim na termomodernizacji budynków mieszkalnych, remoncie pokryć dachowych, remoncie budynków, elewacji czy zmianie systemu ogrzewania w budynkach.

Do realizacji tego celu przyczyni się również rewitalizacja budynków przeprowadzona w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” współfinansowanego z Unii Europejskiej, w ramach którego, w projekcie: „Rewitalizacja budynków mieszkalnych w ciągu ulicy Ratuszowej w Twardogórze” zrewitalizowane zostaną następujące budynki należące do gminy i wspólnot mieszkaniowych położone przy ul. Ratuszowej: 1c, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 15, 17, 19, 21, 24, 30, 39 i 43.

Cel 2

Rewitalizacja przestrzeni publicznych dla poprawy estetyki miasta i standardu życia mieszkańców

Drugim, zidentyfikowanym celem rewitalizacji są inwestycje w przestrzenie publiczne na obszarze wsparcia. Ideą jest tutaj poprawa standardu życia mieszkańców miasta, ale również zwiększenie atrakcyjności turystycznej Twardogóry.

Obszar wsparcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji obejmuje ściśle centrum miasta Twardogóra. Zauważyć tutaj należy potrzebę uporządkowania i urządzenia terenów zielonych, doposażenia ich w elementy małej architektury, budowy i uporządkowania chodników i parkingów, wymianę sieci wodociągowej czy budowę nowej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Te zadania są niezwykle istotne – uzupełniają bowiem inwestycje o charakterze „mieszkaniowym”. Dzięki inwestycjom w rewitalizację budynków oraz odnowie przestrzeni publicznych centrum Twardogóry zyska nowoczesny i elegancki wygląd, co poprawi standard życia mieszkańców, ale również sprzyjać będzie rozwojowi turystyki.

Władze miasta za niezwykle istotne uważają w tym kontekście zagospodarowanie i urządzenie terenów w centrum miasta – przy pl. Piastów i pl. Targowym, które będzie polegało na urządzeniu terenów zieleni parkowej wraz z instalacją tam elementów małego krajobrazu. Podkreślić należy również zamiar remontu bazyliki MBWW w

Twardogórze oraz likwidacji barier architektonicznych i zagospodarowania terenu wokół bazyliki, a także remontu i modernizacji świetlicy mieszczącej się przy pl. Piastów.

4.3. Wskaźniki określające cele rewitalizacji

Istotne jest również określenie wskaźników opisujących realizację celu „mieszkaniowego” (cel 1) rewitalizacji poprzez projekt z dziedziny mieszkalnictwa przewidziany do wsparcia w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” współfinansowanego z Unii Europejskiej.

Przyjęto następujące wskaźniki:

Wskaźnik produktu:

- liczba budynków poddanych rewitalizacji w ramach projektu przewidzianego do wsparcia w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” – sztuk: 9

Wskaźnik rezultatu:

- liczba osób zamieszkujących budynki mieszkalne poddane rewitalizacji w ramach projektu przewidzianego do wsparcia w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” – osób: 130

5. ZARZĄDZANIE LOKALNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Przyjęcie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Twardogóra to pierwszy krok w dziedzinie rewitalizacji zdegradowanego obszaru centrum miasta, w tym rewitalizacji tkanki mieszkaniowej, co będzie również realizowane przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013.

W ramach LPR przewidziano do realizacji szereg projektów mających realizować dwa główne cele rewitalizacji: cel 1: Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia w trosce o jakość życia mieszkańców i cel 2: Rewitalizacja przestrzeni publicznych dla poprawy estetyki miasta i standardu życia mieszkańców. Zadania te polegały będą na rewitalizacji budynków mieszkalnych, ale również na rewitalizacji przestrzeni publicznej: terenów zielonych, chodników, parkingów, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, remoncie bazyliki MBWW w Twardogórze oraz zagospodarowaniu terenu wokół sanktuarium.

W ramach LPR zaplanowano również projekt z zakresu mieszkalnictwa: „Rewitalizacja budynków mieszkalnych w ciągu ulicy Ratuszowej w Twardogórze”, przewidziany do wsparcia w ramach działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców”, w ramach którego przewidziano rewitalizację – w partnerstwie ze wspólnotami mieszkaniowymi – następujących budynków położonych przy ul. Ratuszowej: 1c, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 15, 17, 19, 21, 24, 30, 39 i 43.

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji bierze na siebie Miasto Twardogóra, które jest podmiotem odpowiedzialnym za wdrożenie i realizację Programu, w tym osiągnięcie założonych w LPR celów rewitalizacji. Profesjonalne zarządzanie projektem jest szczególnie ważne ze względu na realizację projektu mieszkaniowego w partnerstwie z podmiotami spoza sektora finansów publicznych – wspólnotami mieszkaniowymi. To gmina, jako lider projektu, musi więc zapewnić sprawne zarządzanie przedsięwzięciem. Dodatkowo realizacja w ramach LPR tak wielu projektów wymaga również odpowiedniej koordynacji działań i dbałości o zapewnienie wdrażania projektów.

Za zarządzanie LPR odpowiadać będzie Urząd Miasta i Gminy Twardogóra. Kompetencje te będzie realizował Inspektor ds. promocji i rozwoju Gminy. Do zadań Inspektora będzie należało: zapewnienie wdrożenia i realizacji LPR oraz koordynacja

działań związanych z realizacją Programu, dbałość o wdrożenie realizacji wszystkich zaplanowanych projektów, monitorowanie zewnętrznych uwarunkowań realizacji Programu, w tym pojawiających się nowych źródeł i mechanizmów finansowania, zapewnienie opracowania i złożenia wniosków o finansowanie zewnętrzne, w tym wniosku do Instytucji Zarządzającej RPO o dofinansowanie projektu z dziedziny mieszkalnictwa przewidzianego do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, koordynowanie współpracy ze wspólnotami mieszkaniowymi, które będą partnerami w projekcie z dziedziny mieszkalnictwa realizowanym w ramach działania 9.2, zapewnienie realizacji niezbędnych działań dotyczących wdrażania projektów, jak np. przygotowanie i przeprowadzenie przetargów, gromadzenie dokumentacji, nadzór nad realizacją projektów, zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE projektów realizowanych przy wsparciu finansowym UE.

Niezwykle istotnymi elementami procesu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji są monitoring i ewaluacja. Monitoring to proces systematycznego gromadzenia i analizowania ilościowych i jakościowych danych na temat wdrażanych projektów i całego Programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu bieżące nadzorowanie dla zapewnienia właściwej realizacji projektów, a przez to realizacji założeń i celów LPR. Głównym narzędziem monitoringu będzie analiza wskaźników określających cele rewitalizacji dla poszczególnych projektów, realizowanych w ramach Programu. Prowadzony monitoring jest podstawą ewaluacji mającej na celu ocenę skuteczności Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ewaluacja, w oparciu o założone wskaźniki i cele Programu pozwoli określić postępy w jego realizacji.

Wdrażanie Programu będzie miało również uspołeczniony charakter. Inspektor ds. promocji i rozwoju Gminy będzie na bieżąco kontaktował się z mieszkańcami obszaru wsparcia, ich reprezentantami oraz innymi zainteresowanymi osobami w celu odpowiedniej realizacji LPR, koordynacji działań i osiągnięcia zamierzonych rezultatów. Planowane jest również prowadzenie akcji informacyjnej, skierowanej do mieszkańców Twardogóry, w zakresie realizacji zadań określonych w LPR.

W razie zdiagnozowanej podczas monitoringu i ewaluacji potrzeby lub w związku z inicjatywami społecznymi możliwa będzie modyfikacja Lokalnego Programu Rewitalizacji tak, aby jak najlepiej dostosować go do potrzeb mieszkańców i zmieniających się warunków.

Zakończenie realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji zwieńczone zostanie końcowym raportem określającym wykonanie Programu, w oparciu o cele i wskaźniki LPR.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1. Projekt z dziedziny mieszkalnictwa przewidziany do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Podstawowe informacje dotyczące projektu z dziedziny mieszkalnictwa przewidzianego do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta”, działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 000 mieszkańców” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 zestawiono w tabeli 19.

Tabela 19. Projekt z dziedziny mieszkalnictwa przewidziany do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Nazwa projektu	Wnioskodawca	Całkowita wartość projektu w PLN	Wartość wnioskowanego dofinansowania w PLN (szacunek w EUR – kurs wg EBC z dn. 25.06.2010; 1 EUR = 4,1235 PLN)	Okres realizacji projektu
Rewitalizacja budynków mieszkalnych w ciągu ulicy Ratuszowej w Twardogórze	Gmina Twardogóra	3 600 000	2520000 (611131,32 EURO)	2010-2012

Źródło: Opracowanie własne.

Do wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 przewidziane zostało przedsięwzięcie: „Rewitalizacja budynków mieszkalnych w ciągu ulicy Ratuszowej w Twardogórze”.

Celem projektu jest poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynków, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, a także poprawa wizerunku miasta. Rewitalizacja obejmowała będzie remont i rewaloryzację elewacji, w tym docieplenie, wymianę obróbek blacharskich, wymianę lub remont stolarki okiennej i drzwiowej oraz remont pokrycia dachowego.

Projekt ten będzie realizowany przez Gminę Twardogóra jako lidera projektu oraz partnerów – podmioty spoza sektora finansów publicznych – wspólnoty mieszkaniowe. Przewidziano tutaj do rewitalizacji budynki położone w ciągu ulicy Ratuszowej, o numerach: 1, 1c, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 15, 17, 19, 21, 24, 30, 39 i 43. Budynki o numerach: 1, 1c, 3, 4, 5, 9, 10, 17 i 43 stanowią własność Gminy – są zarządzane przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, budynki o numerach: 2, 7, 15, 19, 21, 24, 30 i 39 są własnością wspólnot mieszkaniowych.

Podmiotem, który złoży do Instytucji Zarządzającej RPO wniosek o dofinansowanie (beneficjentem projektu) będzie Gmina Twardogóra.

W przypadku realizacji projektu partnerskiego z zakresu mieszkalnictwa, lider projektu przekaże dofinansowanie pochodzące ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 partnerom projektu w oparciu o zasady pomocy de minimis.

Załącznik nr 2. Inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 1 rewitalizacji: Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia w trosce o jakość życia mieszkańców

Dla realizacji celu 1 rewitalizacji „Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarze wsparcia w trosce o jakość życia mieszkańców” sformułowano również inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia, które nie uzyskują finansowania w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013. Zadania te zestawiono w tabeli 20.

Tabela 20. Inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 1

Nazwa projektu	Opis projektu	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Nakłady finansowe ogółem w zł
Modernizacja i przebudowa dachów i kominów w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (ul. Ogrodowa, ul. Ratuszowa, ul. Paderewskiego, pl. Piastów 33)	naprawa dachów, naprawa instalacji odgromowej, wymiana rynien i rur spustowych, przemurowanie kominów	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa stanu środowiska, poprawa bezpieczeństwa publicznego	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	400 000

Termomodernizacja budynków komunalnych (ul. Kopernika 10, 3a, ul. Długa 9, ul. Młyńska 9, 11, 8, 6, ul. 1 Maja 4, pl. Piastów 17)	docieplenie elewacji budynku, obróbka blacharska, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	340 000
Termomodernizacja budynków komunalnych (ul. 1 Maja 1, ul. Bydgoska 5, 7, ul. Długa 11, ul. Lipowa 9, ul. Ogrodowa 2, ul. Sienkiewicza 5, 8)	ocieplenie budynków, modernizacja elewacji, obróbka blacharska, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, remont pokrycia dachowego	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	430 000
Termomodernizacja budynków komunalnych (ul. Krzywoustego 10, ul. Wielkopolska 48, ul. Dąbrowskiego 3)	modernizacja elewacji, obróbka blacharska, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	130 000
Remonty pokryć dachowych z dachówki wraz z remontem elewacji budynków (ul. Gdańska 5 – dach wykonano, ul. Młyńska 4, pl. Piastów 21-22 – dach wykonano, Aleje 6 – dach wykonano)	remont pokrycia dachowego, malowanie elewacji budynków	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	346 000
Remonty pokryć dachowych z dachówki wraz z remontem elewacji budynków (ul. Młyńska 1-1a, ul. Długa 13, ul. Wielkopolska 20, 22)	remont pokrycia dachowego, malowanie elewacji budynków	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	400 000
Remont i modernizacja budynku wraz z rozbudową (ul. Sienkiewicza 6)	rozbudowa budynku parterowego, remont fundamentów i ścian, dobudowa pietra z poddaszem użytkowym	poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa wizerunku miasta, uzyskanie 4 nowych mieszkań komunalnych, wyrównanie szans środowisk zmarginalizowanych	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	450 000
Termomodernizacja budynków w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (ul. Ratuszowa 25-37,	ocieplenie budynków, modernizacja elewacji, obróbka blacharska, wymiana	poprawa bezpieczeństwa, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa stanu	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	2 880 000

20-22, 23, pl. Piastów 10-12, ul. Padewskiego 6, 6d, ul. Ogrodowa 20-24, 26-32, 34-44)	stolarki okiennej i drzwiowej, remont pokrycia dachowego	środowiska, poprawa wizerunku miasta		
Modernizacja i remont kanałów co i cw w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej na ulicach: Ogrodowej 6-44, pl. Piastów 10-12, Paderewskiego 6-60)	wymiana sieci ciepłowniczej	poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu środowiska,	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	200 000
Zmiana systemu ogrzewania w budynkach piecowych Spółdzielni Mieszkaniowej (ul. Ratuszowa 20-22, 23, 25-37, Rynek 8)	wymiana pieców centralnego ogrzewania	zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa stanu środowiska, poprawa bezpieczeństwa publicznego	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	800 000
Renowacja budynków – remont elewacji wzdłuż ulic Ratuszowej i 1 Maja	remont zabytkowych kamieniec	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta, poprawa estetyki miasta	Gmina Twardogóra	2 000 000
Termomodernizacja obiektów parafialnych (dom pielgrzyma, oratorium, plebania)	wymiana centralnego ogrzewania, wymiana nośnika energii, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynku	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska, wyrównanie szans środowiska marginalizowanych, rozwój turystyki i rekreacji	Parafia Rzymsko – Katolicka MB Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	1 200 000

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik nr 3. Inne zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 2 rewitalizacji: Rewitalizacja przestrzeni publicznych dla poprawy estetyki miasta i standardu życia mieszkańców

Dla realizacji celu 2 rewitalizacji „Rewitalizacja przestrzeni publicznych dla poprawy estetyki miasta i standardu życia mieszkańców” sformułowano szereg ważnych zadań, które wprawdzie nie uzyskają dofinansowania w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, ale będą mogły starać się o dofinansowanie z innych źródeł, w tym środków pomocowych Unii Europejskiej. Zadania te zestawiono w tabeli 21.

Tabela 21. Zadania w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia realizujące cel 2

Nazwa projektu	Opis projektu	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Nakłady finansowe ogółem w zł
Zagospodarowanie i urządzenie terenów w centrum miasta (pl. Piastów, pl. Targowy)	urządzenie terenów zieleni parkowej, urządzenie małej architektury	poprawa estetyki miasta, poprawa stanu środowiska	Gmina Twardogóra	350 000
Remont i modernizacja świetlicy (pl. Piastów 10-12)	remont istniejącej świetlicy, wymiana okien, zakup wyposażenia do świetlicy	poprawa stanu technicznego świetlicy, zmniejszenie zużycia energii cieplnej, wyrównanie szans środowisk zmarginalizowanych, nowe miejsca pracy	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze.	230 000
Przebudowa i modernizacja parkingów i ciągów komunikacyjnych na terenie Spółdzielni Mieszkaniowej (ul. Ogrodowa, ul. Ratuszowa)	odwodnienie i utwardzenie parkingów i ciągów komunikacyjnych, budowa ścieżek rowerowych	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska, poprawa wizerunku miasta	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	330 000
Rewitalizacja i modernizacja terenów zielonych w zasobach spółdzielni mieszkaniowej (ul. Ogrodowa, ul. Ratuszowa, ul. Paderewskiego pl. Piastów)	remont boisk i placów zabaw, zakup ławek i urządzeń zabawowych, nasadzenie drzew i krzewów	rozwój turystyki i rekreacji, poprawa bezpieczeństwa publicznego, wyrównanie szans środowisk zmarginalizowanych, poprawa wizerunku miasta	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Twardogórze	220 000
Likwidacja barier architektonicznych i zagospodarowanie terenu wokół bazyliki MPWW w Twardogórze	wykonanie podjazdów dla osób niepełnosprawnych, odwodnienie terenu i wykonanie dróg wewnętrznych, budowa małej architektury	wyrównanie szans środowisk marginalizowanych, poprawa bezpieczeństwa publicznego, rozwój turystyki i rekreacji,	Parafia Rzymsko-Katolicka MB Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	106 000
Budowa kaplic prezbiterialnych przy bazylice MBWW w Twardogórze	budowa kaplic prezbiterialnych	rozwój turystyki i rekreacji, poprawa bezpieczeństwa publicznego	Parafia Rzymsko-Katolicka MB Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	1 050 000
Modernizacja parkingów, chodników i małej architektury na pl. Piastów w Twardogórze	nowe miejsca parkingowe, wymiana krawężników, nasadzenie zieleni, wymiana lamp oświetleniowych	poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu środowiska, poprawa wizerunku miasta	Gmina Twardogóra	1 456 692
Budowa dróg i chodników	dokończenie budowy instalacji wod-kan,	poprawa stanu środowiska, poprawa	Gmina Twardogóra	3 932 680

(ul. Akacyjowa, ul. Sportowa, ul. Bukowa, ul. Kasztanowa, ul. Wierzbowa, ul. Polna)	dokończenie budowy chodników, nasadzenie zieleni	wizerunku miasta, poprawa bezpieczeństwa,		
Modernizacja oczyszczalni ścieków przy ul. Lipowej w Twardogórze	modernizacja urządzeń obiektów oczyszczalni	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	3 500 000
Wymiana wodociągu w rejonie ulic Ratuszowa – 1 Maja – Bydgoska wraz z przyłączami	wymiana sieci wodociągowej wraz z przyłączami	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	1 855 000
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej rozdzielczej na ulicy Wojska Polskiego	budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	1354 000
Wymiana wodociągu w rejonie w ulicach: Szkolna, Staszica, Kołataja, Partyzantów, Ogrodowa	wymiana sieci wodociągowej	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	712 000
Budowa sieci kanalizacyjnej rozdzielczej (sanitarnej i deszczowej) wraz z przyłączami w ulicach: Ratuszowa, Bydgoska, 1 Maja	budowa sieci kanalizacyjnej rozdzielczej wraz z przyłączami	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	1 509 000
Zagospodarowanie terenu wokół SZPZOZ w Twardogórze	wykonanie parkingu, dróg wewnętrznych, budowa ciągów pieszych, uzupełnienie zieleni, wykonanie ogrodzenia	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska miasta, poprawa estetyki miasta	Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze	113 000
Remont bazyliki MBWW w Twardogórze	naprawa tynków, naprawa zmurowanych elementów muru, wymiana stolarki drzwiowej, montaż nowych witraży	poprawa bezpieczeństwa publicznego, poprawa stanu środowiska, wyrównanie szans środowisk zmarginalizowanych, rozwój turystyki i rekreacji	Parafia Rzymsko-Katolicka MB Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	1 300 000

Źródło: Opracowanie własne.